

Fremtidens Bømlo
Kommunescenarier 2040
– Et land i endring

Bømlo kulturhus

Mandag 22. april 2024

Håvard Moe, seniorrådgiver, KS konsulent

Kort om Håvard

- Begynte i KS Forskning i august 2000
- Rådgiver KS-Konsulent as fra september 2003
 - Jobber særlig med spørsmål knyttet til kommuneøkonomi, omstilling, strategi, Kommunekompass, ledelse- og organisasjonsutvikling, samt administrative og politiske analyser.
 - 22 år i KS-Konsulent as
 - Prosjektleder for KOMØK siden 2008
- Ledererfaring fra Oslo kommune
- Utdannet cand.mag UiO (sosiologi, historie, statsvitenskap) og Master of Management BI (strategi, økonomi, ledelse og scenarier).

havard.moe@ks.no

48 14 88 13

[@havardmoe](https://www.instagram.com/havardmoe)

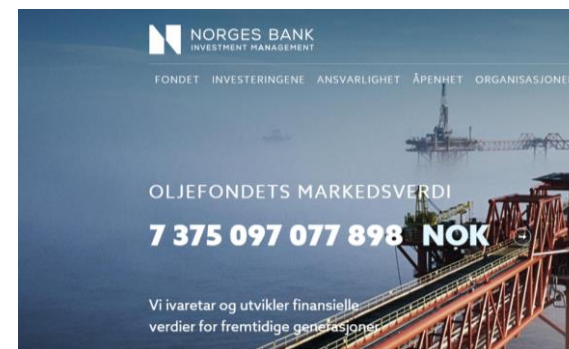

[Håvard Moe](https://www.linkedin.com/in/Håvard Moe)

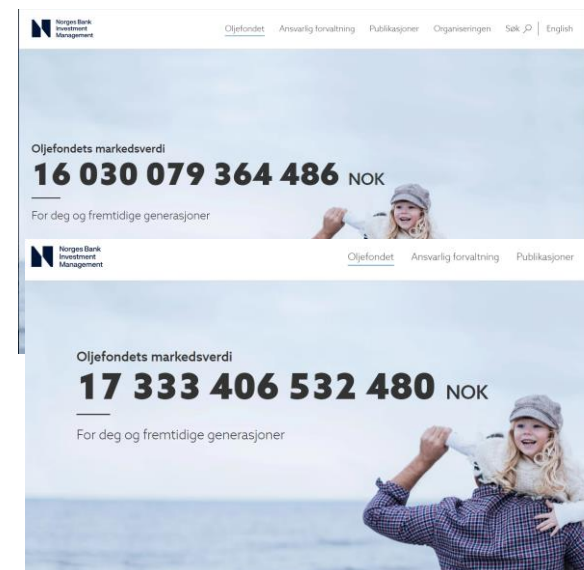
Nåsituasjon frem mot 2024

- Begynnelsen av 2000-tallet var de gyldenen tiår i kommune-Norge
 - Oljeformuen økte kraftig så de økonomiske rammevilkårene i kommunesektoren var (svært) gode
 - Teknologit utviklingen skjøt virkelig fart ut over 2010-tallet og muliggjorde effektivisering og optimalisering av driftssystemer og støttefunksjoner
 - Forbedret folkehelse ga utsatt sykkelighet og (relativt sett) mindre behov
 - Relativt god tilgang på arbeidskraft (men stadig mer presset ettersom etterkrigs generasjonen begynte å pensjonere seg)
 - Kraftig vekst i andel ansatte med høyere utdanning muliggjorde økt kvalitet
 - Kompetanserevolusjonen har også medført en kraftig og vedvarende sentralisering mot utdanningsinstitusjonene i de store byene og regionsentrene

2015:

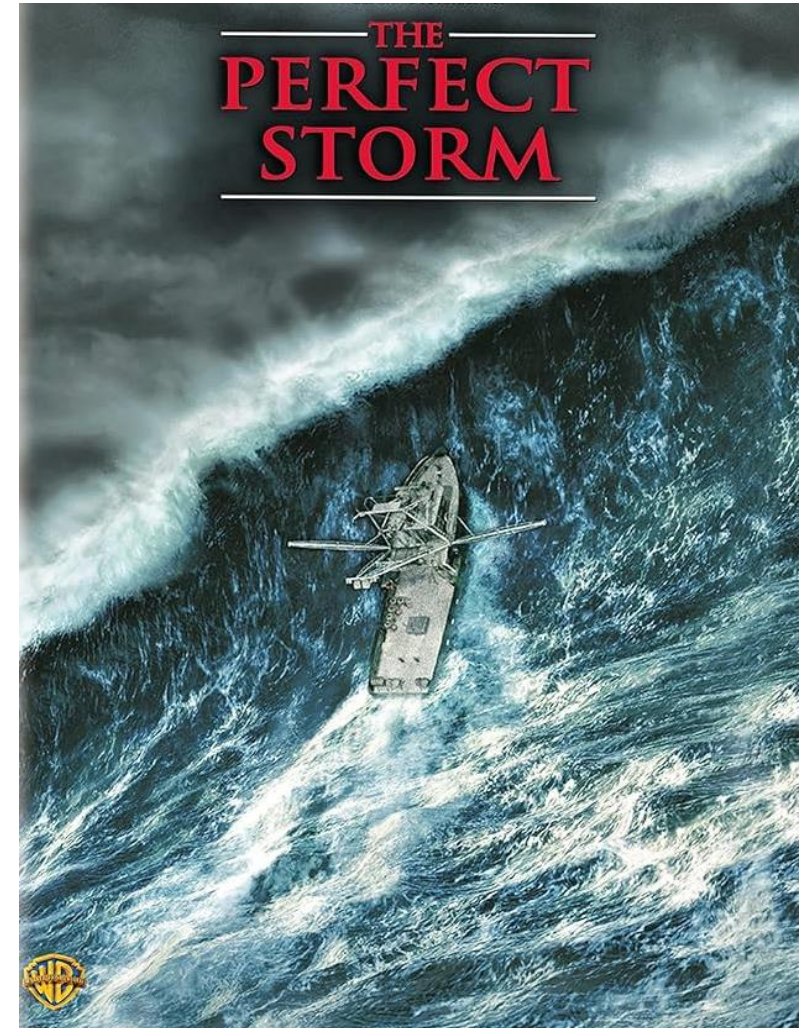

2024:

I 2024/25 ser det ut til at «alt» treffer samtidig:

- Lønns- og prisvekst
 - Fallende skatteinngang
 - Renteøkningene begynner å få effekt
 - Økning i sosialhjelp
 - både norske og flyktninger
 - Eldrebølgen «treffer»
 - Økte pensjonskostnader
 - Sentralisering og fallende folketall i 50% av kommunene gir reduserte inntekter
- Manglende politisk omstillingsvilje

Bømlo 2040?

2037

2033

2031

2029

2027

2026

2025

2024

KS KONSULENT

Drivkrefter

Kommuneøkonomi

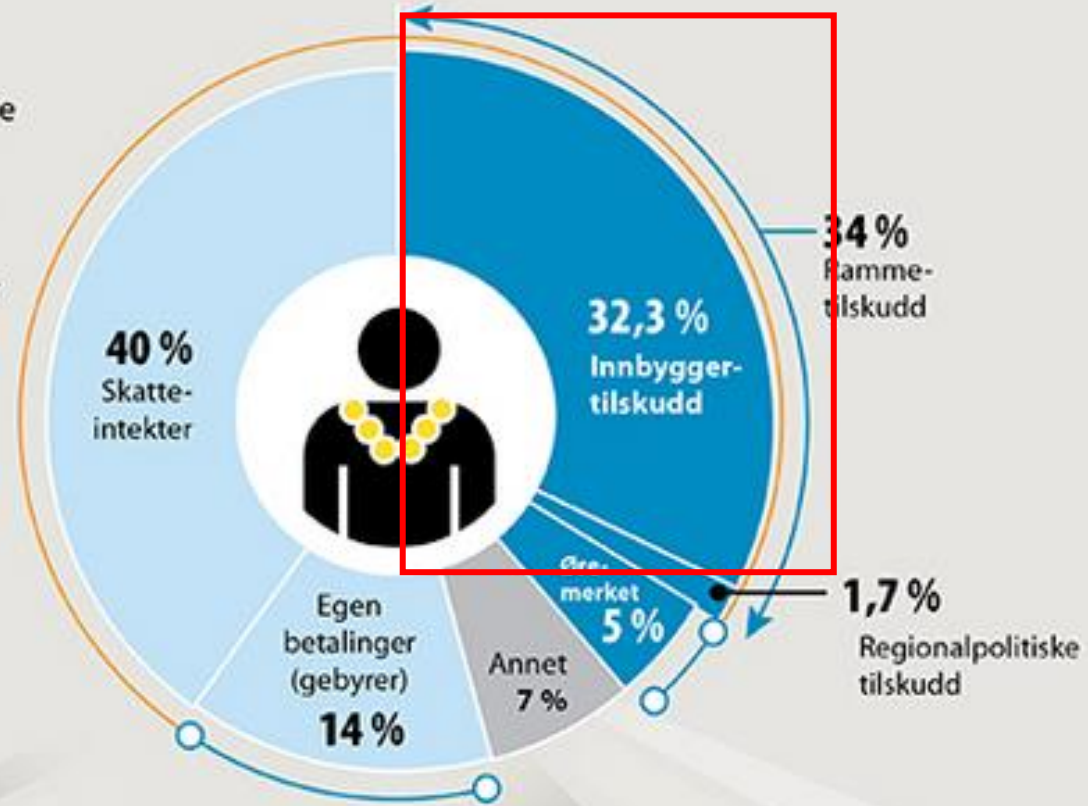
Rammetilskuddet ujevnes 100%

Slik får kommunene inntektene sine

FRIE INNTEKTER er midler kommunene fritt kan disponere uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regler.

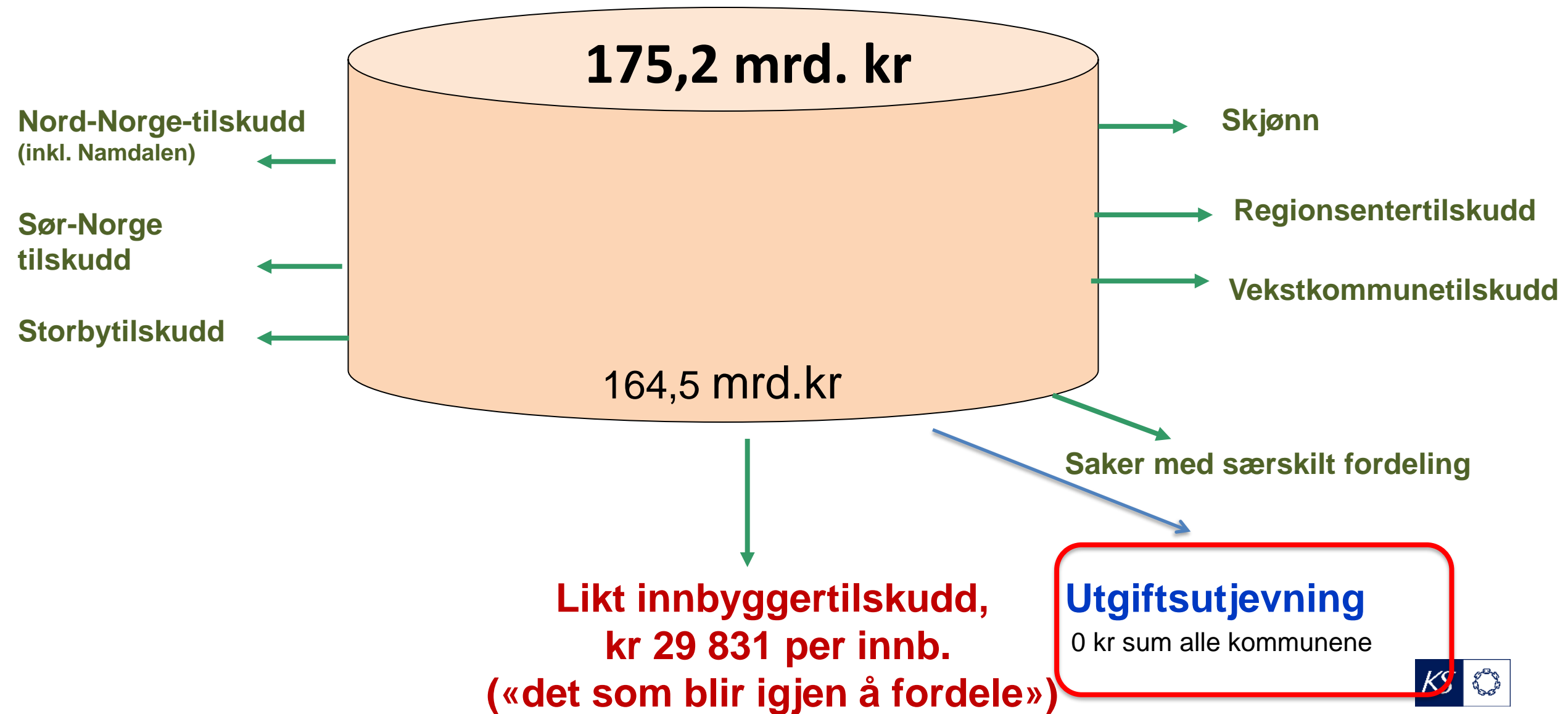
RAMMETILSKUDET er penger som fordeles fra staten til kommunene.

- Fra innbyggerene
- Fra staten
- Frie inntekter
- Bundet

Rammetilskudd til kommunene 2024

Regjeringens forslag til statsbudsjett 2024

Innbyggertilskuddet justeres ut i fra utgiftsbehov

	HELE LANDET		BØMLO			Bruk av folketall 1.7.2022	
	Vekt	Antall	Antall	Utgiftsbehovsindeks	Pst. utslag	Tillegg/ fradrag i utgiftsutj	
						kr per innb	1000 kr
0-1 år	0,0057	109 740	238	0,9766	-0,01 %	-8	-102
2-5 år	0,1361	228 507	559	1,1016	1,38 %	869	10 528
6-15 år	0,2645	643 155	1 723	1,2063	5,46 %	3 431	41 565
16-22 år	0,0236	453 296	1 135	1,1275	0,30 %	189	2 291
23-66 år	0,1049	3 138 464	6 399	0,9181	-0,86 %	-540	-6 543
67-79 år	0,0567	639 203	1 541	1,0856	0,49 %	305	3 696
80-89 år	0,0767	196 967	395	0,9030	-0,74 %	-468	-5 664
over 90 år	0,0385	46 460	126	1,2212	0,85 %	535	6 486
Basistillegg	0,0159	275	0,6682	1,0959	0,15 %	96	1 161
Sone	0,0100	21 404 993	48 934	1,0294	0,03 %	18	224
Nabo	0,0100	9 740 388	28 802	1,3315	0,33 %	208	2 525
Landbrukskriterium	0,0001	1	0,0029	1,2247	0,06 %	-37	454
Innvandrere 6-15 år ekskl Span	0,0011	4 758	15	0,515	-0,51 %	29	356
Flyktninger uten integreringstils	0,0004	177 206	236	0,5997	-0,34 %	-211	-2 561
Dødlighet	0,0454	40 709	86	0,9513	-0,22 %	-139	-1 685
Barn 0-15 med enslige foreldre	0,0188	6 248	236	0,8649	-0,25 %	-160	-1 934
Lavinntekt	0,018	28 349	89	0,13	-0,46 %	86	-3 470
Uføre 18-49 år	0,0064	121 768	243	0,8986	-0,06 %	-41	-494
Opphøringsindeks	0,0095	234	0,1477	0,2846	-0,68 %	-427	-5 176
Aleneboende 30-66 år	0,019	5 513	74	0,652	-0,50 %	19	760
PU over 16 år	0,0486	20 146	56	1,2517	1,22 %	769	9 316
Ikke-gifte 67 år og over	0,0454	388 015	76	0,8425	-0,71 %	449	-5 145
Barn 1 år uten kontantstøtte	0,0165	1 008	88	0,9631	-0,06 %	-38	-464
Innbyggere med høyere utdannir	0,0181	1 533 254	2 341	0,6875	-0,57 %	-356	-4 307
1 Kostnadsindeks	1,0000			1,04726	4,73 %	2 971	35 996

Utjevner ulikhetene i utgiftsbehovet 100 % igjennom kostnadsnøklerne (så er det en evig diskusjon om dette treffer godt nok...)

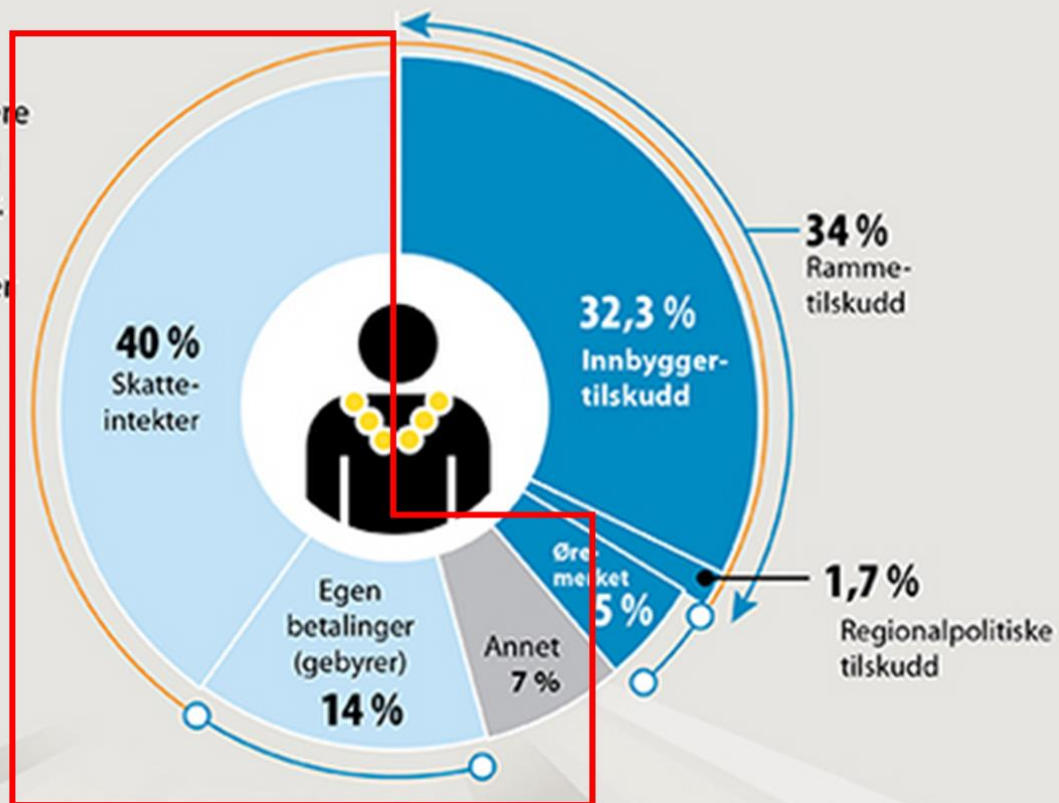
Skatt utjevnes delvis og lokale inntekter utjevnes ikke

Slik får kommunene inntektene sine

FRIE INNTEKTER er midler kommunene fritt kan disponere uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regler.

RAMMETILSKUDET er penger som fordeles fra staten til kommunene.

- Fra innbyggerene
- Fra staten
- Frie inntekter
- Bundet

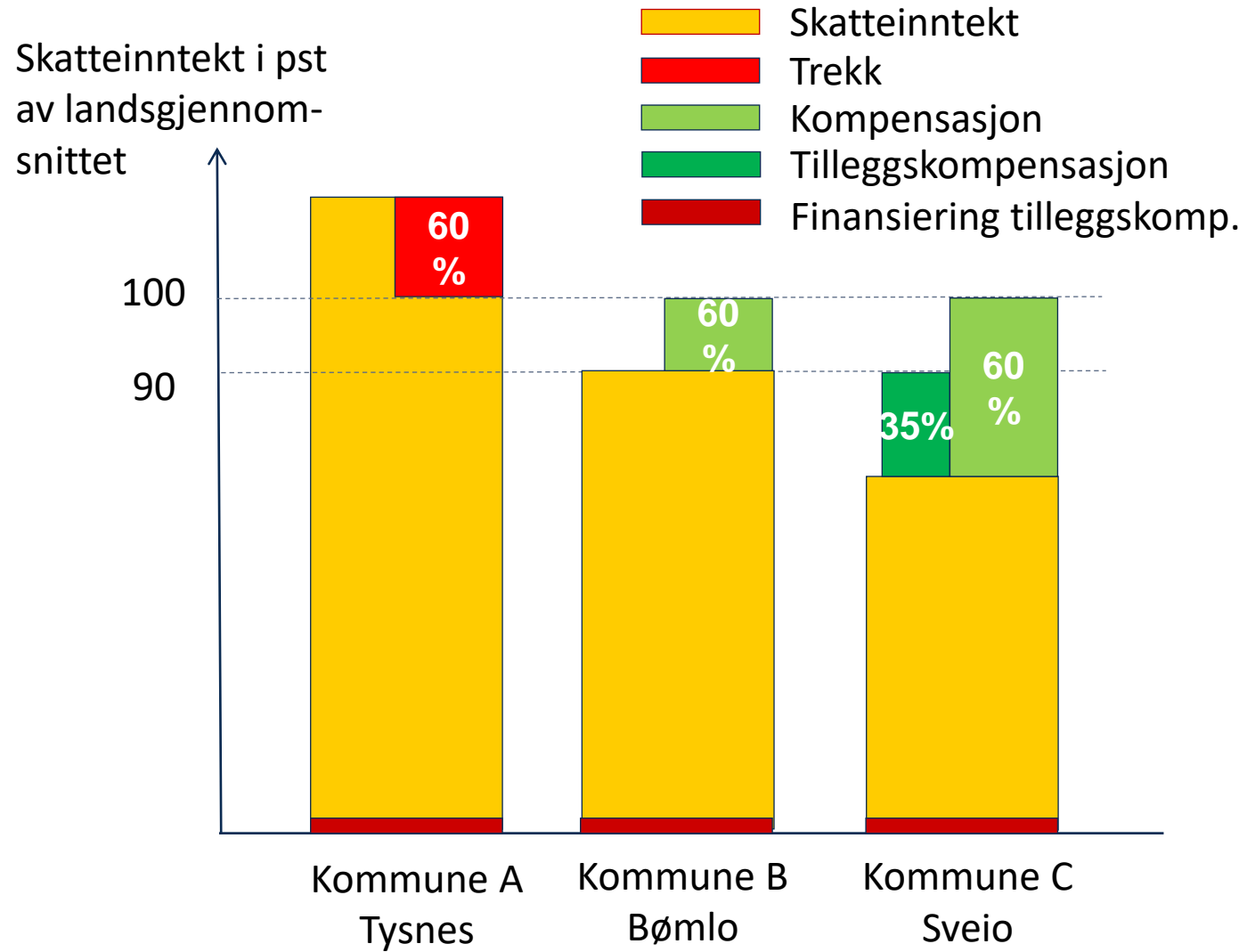
Bømlo er en skattesvak kommune

Nr	Kommunenavn	Skatter 2023			Netto utjevn. 23 (kol 5+9) 1000 kr	netto skatteu Jan-Des pst av landsgj 13	Nto skatteutj. Des 2023 2) 1000 kr	Endring fra 2022 i prosent	
		Jan-Des		Skatt i 1000 kr				Skatt kr pr innb	
1) Finansieringstrekk for perioden		1000 kr	kr pr innb	Pst av landsgj.					
kr -515,47		1	2	3			14	15	16
301	Oslo	38 429 655	54 200	141 %	-7 108 981	115,2 %	-427 712	-6,7 %	-8,0 %
1 103	Stavanger	7 171 913	49 119	128 %	-1 018 831	109,9 %	-22 908	-0,5 %	-1,3 %
3 024	Bærum	8 391 560	64 613	168 %	-2 113 599	126,1 %	-97 854	-7,5 %	-8,1 %
3 025	Asker	4 905 321	50 165	131 %	-743 676	111,0 %	-36 124	-7,6 %	-9,2 %
4 601	Bergen	11 606 451	40 115	105 %	-455 790	100,5 %	-7 791	-5,4 %	-6,1 %
4 611	Etne	139 379	34 220	89 %	8 407	94,6 %	-138	-2,2 %	-2,9 %
4 612	Sveio	169 523	29 575	77 %	37 128	94,0 %	1 722	-15,6 %	-15,0 %
4 613	Bømlo	422 350	34 813	91 %	19 483	95,0 %	468	-2,4 %	-2,9 %
4 614	Stord	705 159	36 923	96 %	6 488	97,2 %	4 515	3,3 %	2,4 %
4 615	Fitjar	103 401	32 506	85 %	11 747	94,4 %	977	-4,5 %	-6,4 %
4 616	Tysnes	130 545	44 861	117 %	-12 871	105,4 %	-959	-15,9 %	-16,6 %
4 617	Kvinnherad	478 841	36 670	96 %	6 417	96,9 %	1 790	-4,4 %	-4,7 %
4 618	Ullensvang	417 599	37 460	98 %	200	97,7 %	-300	-0,2 %	-2,5 %
4 619	Eidfjord	69 617	72 367	189 %	-20 131	134,1 %	106	5,4 %	2,7 %
5 014	Frøya	570 069	105 745	276 %	-220 778	169,0 %	-43 054	12,9 %	10,2 %
5 020	Osen	26 303	29 096	76 %	6 267	93,9 %	113	3,8 %	3,8 %
5 021	Oppdal	229 243	31 594	82 %	33 084	94,3 %	453	-3,1 %	-5,6 %
5 022	Rennebu	70 034	28 228	74 %	19 244	93,8 %	260	-4,5 %	-5,9 %

Skatteutjevningen

(skatt på formue og inntekt inkl. naturressursskatt)

Bømlo er en skattesvak kommune

Nr	Kommunenavn	Skatter 2023			Netto utjevn. 23 (kol 5+9) 1000 kr	netto skatteu Jan-Des pst av landsgj 13	Nto skatteutj. Des 2023 2) 1000 kr	Endring fra 2022 i prosent	
		Jan-Des		Des				Skatt i 1000 kr	Skatt kr pr innb
1) Finansieringstrekk for perioden		1000 kr	kr pr innb	Pst av landsgj.					
kr -515,47		1	2	3			14	15	16
301	Oslo	38 429 655	54 200	141 %	-7 108 981	115,2 %	-427 712	-6,7 %	-8,0 %
1 103	Stavanger	7 171 913	49 119	128 %	-1 018 831	109,9 %	-22 908	-0,5 %	-1,3 %
3 024	Bærum	8 391 560	64 613	168 %	-2 113 599	126,1 %	-97 854	-7,5 %	-8,1 %
3 025	Asker	4 905 321	50 165	131 %	-743 676	111,0 %	-36 124	-7,6 %	-9,2 %
4 601	Bergen	11 606 451	40 115	105 %	-455 790	100,5 %	-7 791	-5,4 %	-6,1 %
4 611	Etne	139 379	34 220	89 %	8 407	94,6 %	-138	-2,2 %	-2,9 %
4 612	Sveio	169 523	29 575	77 %	37 128	94,0 %	1 722	-15,6 %	-15,0 %
4 613	Bømlo	422 350	34 813	91 %	19 483	95,0 %	468	-2,4 %	-2,9 %
4 614	Stord	705 159	36 923	96 %	6 488	97,2 %	4 515	3,3 %	2,4 %
4 615	Fitjar	103 401	32 506	85 %	11 747	94,4 %	977	-4,5 %	-6,4 %
4 616	Tysnes	130 545	44 861	117 %	-12 871	105,4 %	-959	-15,9 %	-16,6 %
4 617	Kvinnherad	478 841	36 670	96 %	6 417	96,9 %	1 790	-4,4 %	-4,7 %
4 618	Ullensvang	417 599	37 460	98 %	200	97,7 %	-300	-0,2 %	-2,5 %
4 619	Eidfjord	69 617	72 367	189 %	-20 131	134,1 %	106	5,4 %	2,7 %
5 014	Frøya	570 069	105 745	276 %	-220 778	169,0 %	-43 054	12,9 %	10,2 %
5 020	Osen	26 303	29 096	76 %	6 267	93,9 %	113	3,8 %	3,8 %
5 021	Oppdal	229 243	31 594	82 %	33 084	94,3 %	453	-3,1 %	-5,6 %
5 022	Rennebu	70 034	28 228	74 %	19 244	93,8 %	260	-4,5 %	-5,9 %

Det er en markant nedgang i skatteinntektene i 2023 i forhold til 2022 (som var et suverent år!)

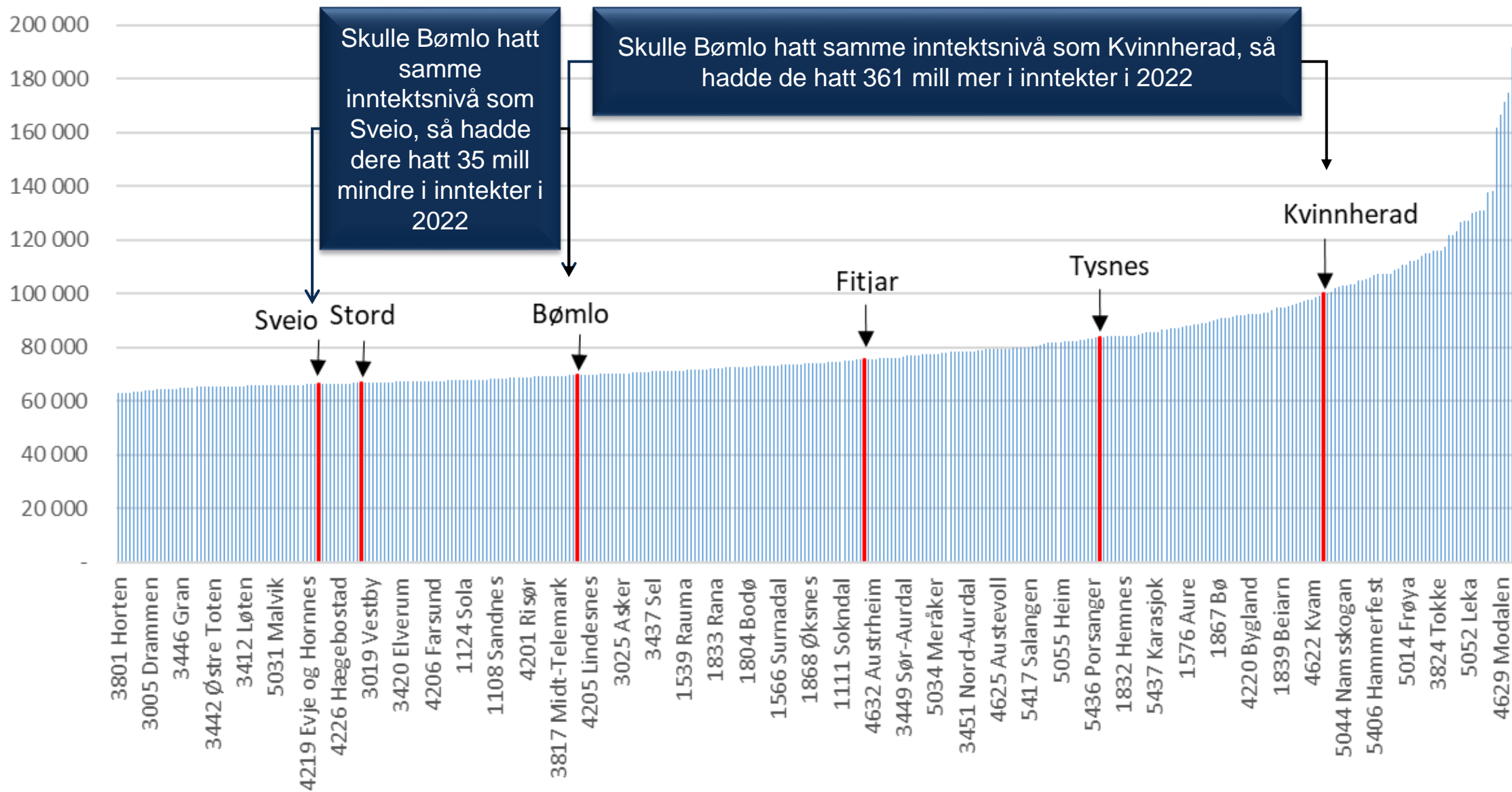

«Energikrise» og «lakseboom» får pengene til flomme inn (i noen kommuner)

Knr.	Kommune	Eiendoms- skatt KOSTRA foreløpige 2022 1000 kr	Konsesjonskraft og hjemfallsinntekter 2022 foreløpige 1000 kr	Eiendomsskatt, konsesjonsk- og hjemfallsinnt i pst av korr frie innt 2022 (foreløpig)	Renteinnt/ utbytte i pst av korr frie inntekter 2022 (foreløpig)	Renteinnt. utbytte og eieruttak KOSTRA 2022 1000 kr	Netto gevinst finansielle ømløpsmidler KOSTRA 2022 1000 kr	Havbruks- fond 1000 kr	Innbyggere per 01.01.2022	Kroner per innbygger "lokale inntekter"
0301	Oslo	1 736 583	0	3,4 %	5,9 %	2 966 773	0	0	699 827	6 721
1103	Stavanger (nye)	279 753	0	2,8 %	5,3 %	531 601	-14 181	54 334	144 699	5 885
1133	Hjelmeland	31 764	30 788	34,5 %	6,4 %	11 522	-561	9 736	2 534	32 853
1134	Suldal	130 395	273 985	155,3 %	11,1 %	28 879	-2 306	9 899	3 784	116 504
1511	Vanylven	0	883	0,4 %	1,7 %	3 472	0	8 091	3 045	4 088
1514	Sande	0	306	0,2 %	0,5 %	895	-3 196	4 245	2 422	929
1515	Herøy (Møre og Romsdal)	0	0	0,0 %	2,1 %	11 956	-3 011	3 046	8 765	1 368
1516	Ulstein	12 540	0	2,3 %	0,8 %	4 233	-887	1 734	8 557	2 059
1531	Sula	10 116	0	1,6 %	0,9 %	5 642	-1 569	0	9 547	1 486
1532	Giske	28 024	0	5,0 %	0,5 %	2 611	-3 901	4 104	8 597	3 587
4611	Etne	23 026	25 991	18,7 %	0,9 %	2 392	-1 174	7 254	4 043	14 219
4612	Sveio	1 473	0	0,4 %	6,9 %	25 850	-10	13 871	5 775	7 131
4613	Bømlo	31 864	0	4,1 %	1,0 %	7 581	0	34 500	12 061	6 131
4614	Stord	51 544	0	4,2 %	1,8 %	22 262	0	3 468	18 919	4 084
4615	Fitjar	20 872	0	10,2 %	1,2 %	2 494	-393	12 730	3 117	11 454
4616	Tysnes	10 479	0	5,1 %	0,9 %	1 924	0	24 808	2 883	12 907
4617	Kvinnherad	86 685	293 262	43,8 %	2,0 %	17 120	-169 957	43 191	13 017	20 765
4618	Ullensvang (nye)	102 219	641 577	96,6 %	4,9 %	37 587	-1 223	12 715	10 881	72 868
4619	Eidfjord	48 432	45 374	127,9 %	6,4 %	4 658	1 067	0	937	106 223
5014	Frøya	15 143	0	3,4 %	4,7 %	20 647	-14 497	115 889	5 265	26 055
1547	Aukra	247 204	0	108,1 %	8,4 %	19 310	-19 927	13 456	3 518	73 918

Utgiftskorrigererte frie inntekter ink skatt, reg.politikk, endomsskatt, kraft, havbruk, diff arb.avg 2022

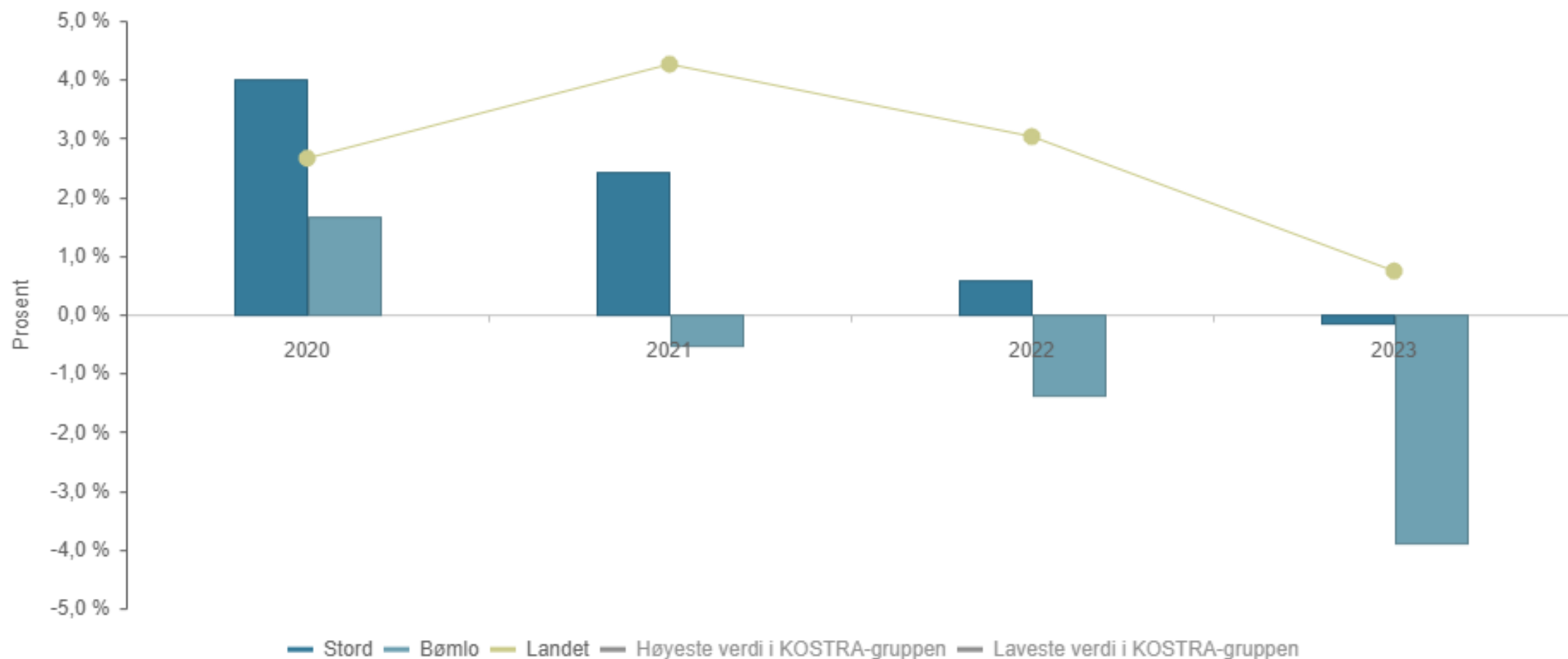
Nå-situasjonen i Bømlo kommune

Kommunaløkonomisk bærekraft (KØB-Indeks)

Netto driftsresultat, Disposisjonsfond, Gjeldsgrad

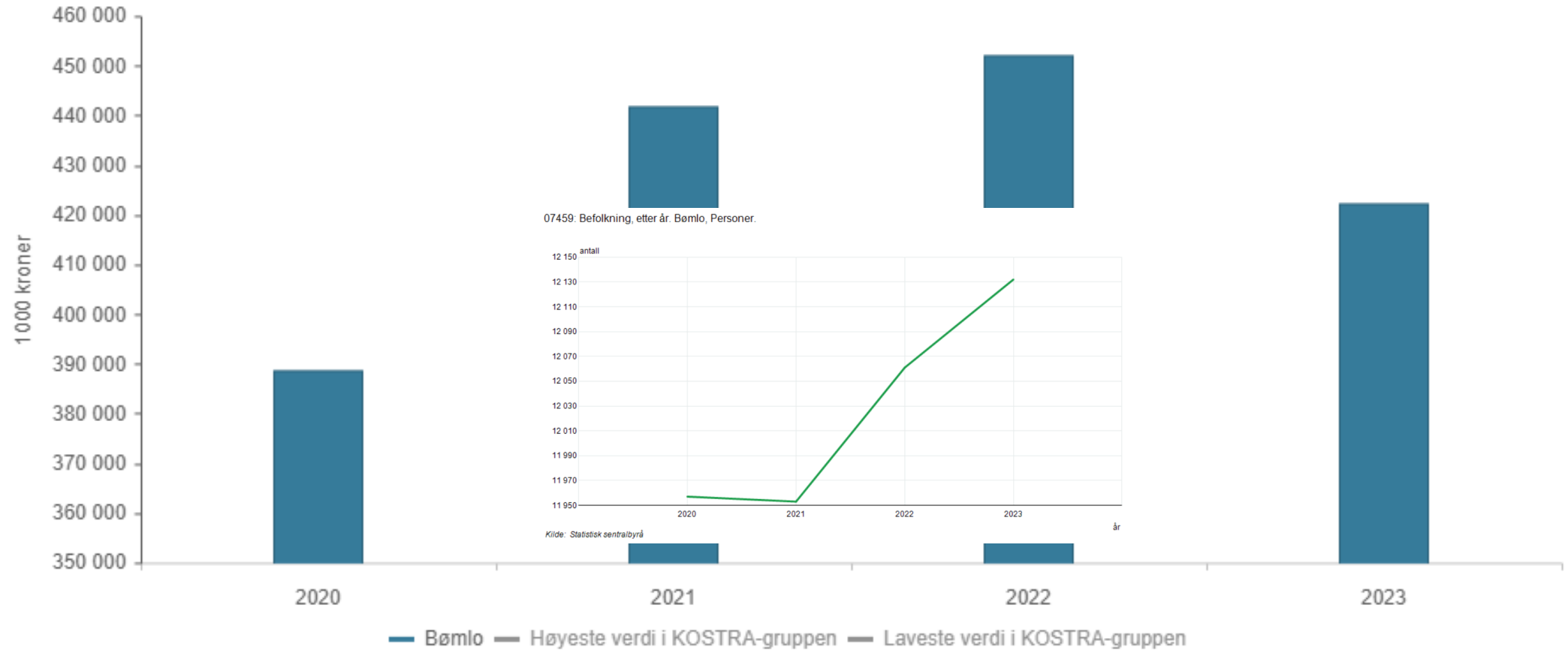
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter (B)

	2020	2021	2022	2023
Stord	4,0 %	2,4 %	0,6 %	-0,1 %
Bømlo	1,7 %	-0,5 %	-1,4 %	-3,9 %
Landet	2,7 %	4,3 %	3,0 %	0,7 %

Skatt på inntekt og formue Beløp (1000 kr)

*) Tallene er inflasjonsjustert med endelig deflator (TBU).

	2020	2021	2022	2023
Bømlo	388 873	441 729	452 023	422 350

Nesten halvparten av kommunene har negativt driftsresultat

Kommuneøkonomien har svekket seg det siste året. I alt 157 av 356 kommuner leverte negativt driftsresultat i fjor.

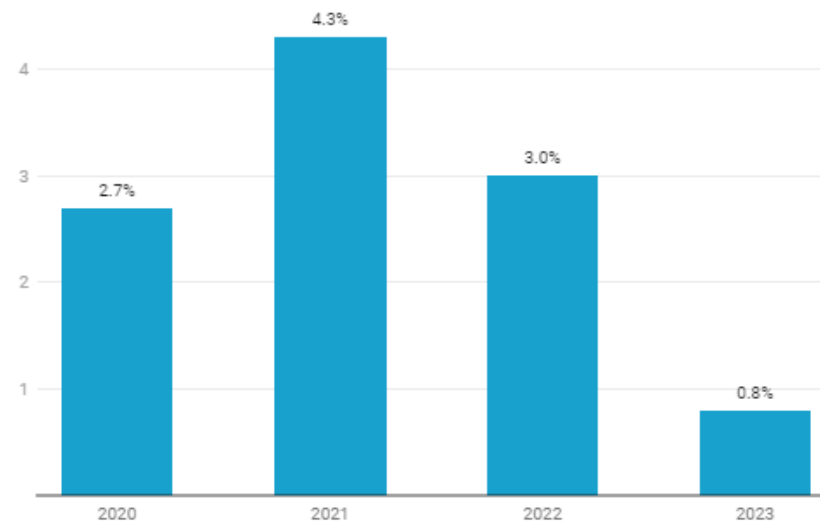
THOMAS FRIGÅRD
415 42 956

ELIN SVENDSEN
917 34 715

Det viser de foreløpige Kostra-tallene for 2023 som ble lagt fram fredag (se tabell nederst i artikkelen). Dermed har økonomien i Kommune-Norge beveget seg i uønsket retning.

Kommunenes gjennomsnittlige driftsresultat har beveget seg fra 3 prosent i fjor til 0,8 prosent i år. Driftsresultatet er med dette vesentlig under anbefalingen fra TBU på 1,75 prosent.

Netto driftresultat i prosent av brutto driftsinntekter 2020-2023:

[Nesten halvparten av kommunene har negativt driftsresultat • Kommunal Rapport \(kommunal-rapport.no\)](#)

Ne
ba
—
Sa
30
—
M
tiv
in

› N
Sa
30
—
› M
Vi
lov
—
› N
Ne
ba
—
› N
Ne
ha
—
› M
He
de

Det gikk bra i Norge i 2021 og 2022

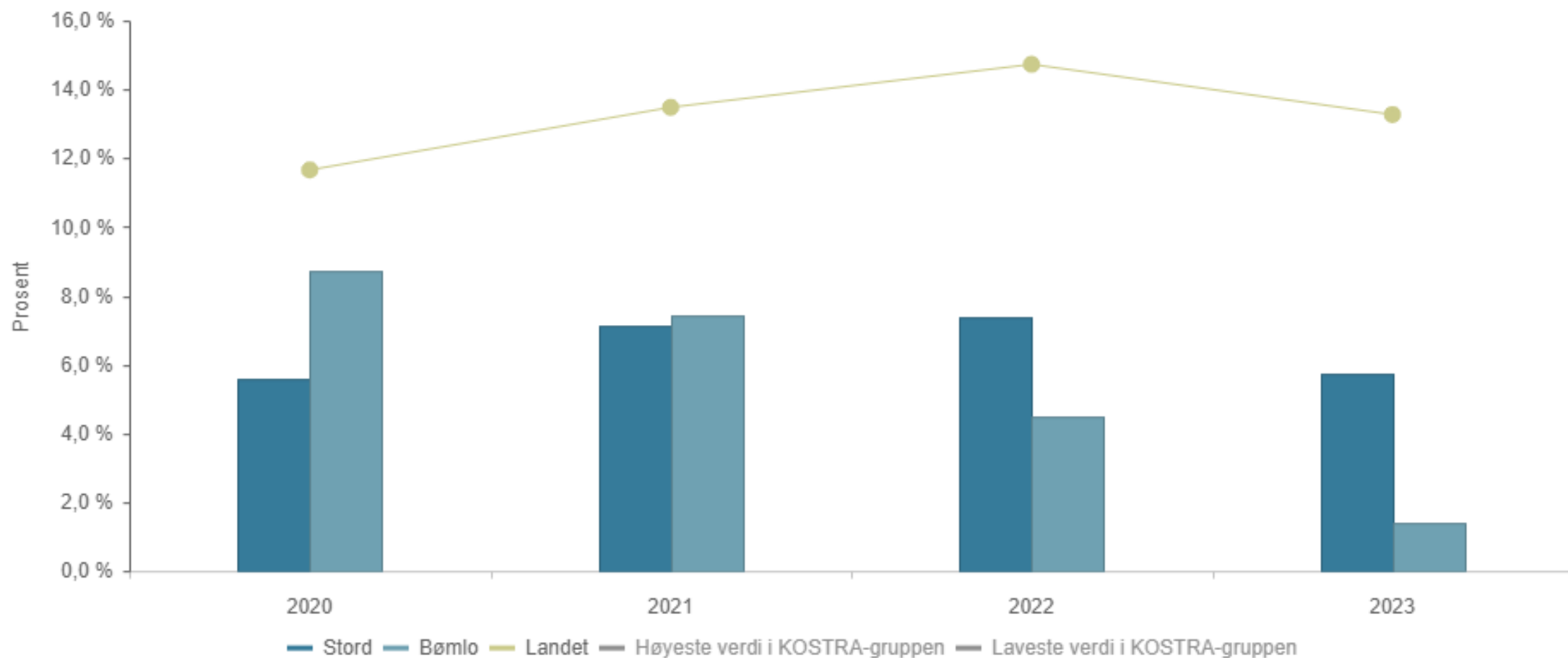
Skatteveksten i 2022 - et resultat av avregninger for inntektsåret 2021

Kommunenes og fylkeskommunenes skatteinntekter økte med over 12 prosent eller snaut 30 mrd. kroner fra 2021 til 2022. Dette står i sterk kontrast til opprinnelig skatteanslag for 2022 som la til grunn en nedgang på 2,5 prosent eller om lag 6 mrd. kroner.

Skattevekst betydelig utover skatteanslag i både nasjonalbudsjettet og revidert nasjonalbudsjett har nærmest vært regelen de siste 10 årene. Merskatteveksten har likevel vært særlig høy de siste to årene. Det spesielle er også at skatteveksten i både 2021 og 2022, så rart det enn høres ut, kan føres tilbake til samme inntektsår, nærmere bestemt inntektsåret 2021. Forklaringen for merskatteveksten disse to årene er likevel forskjellig.

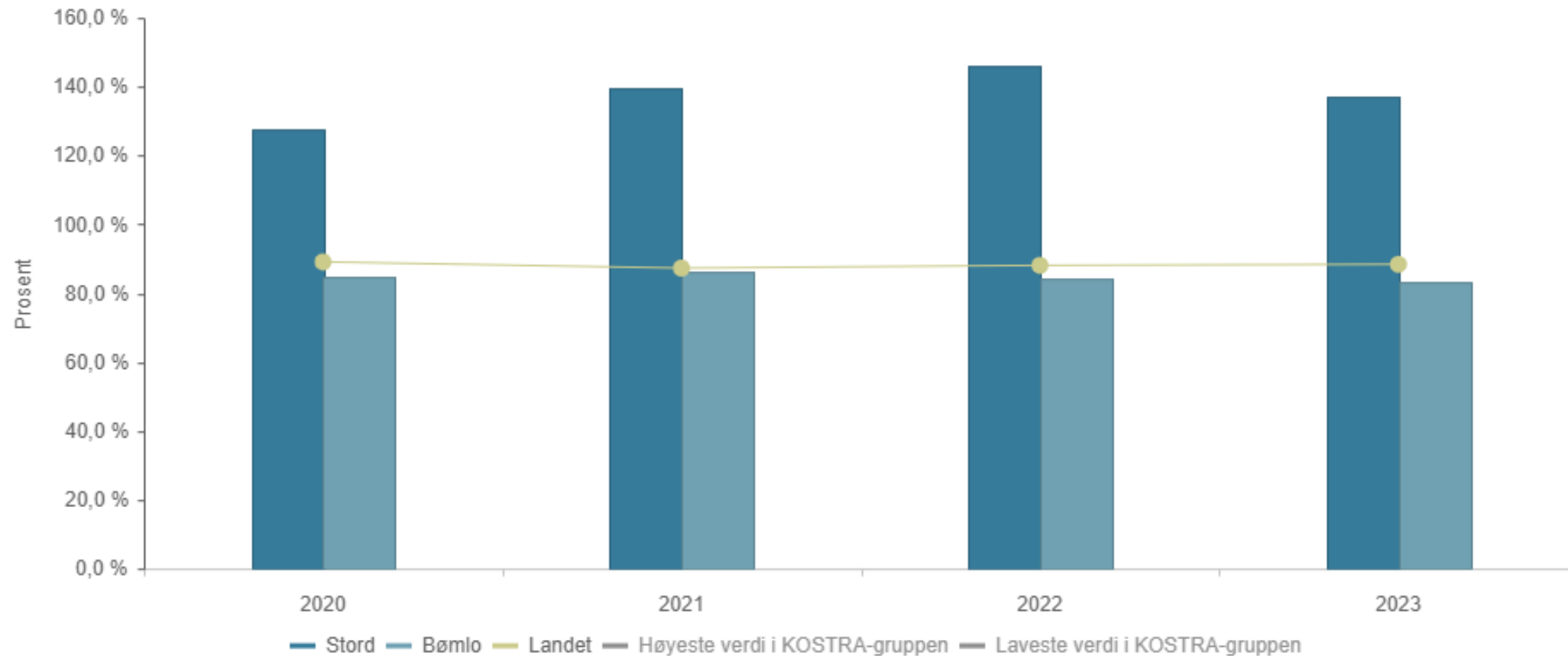

Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter (B)

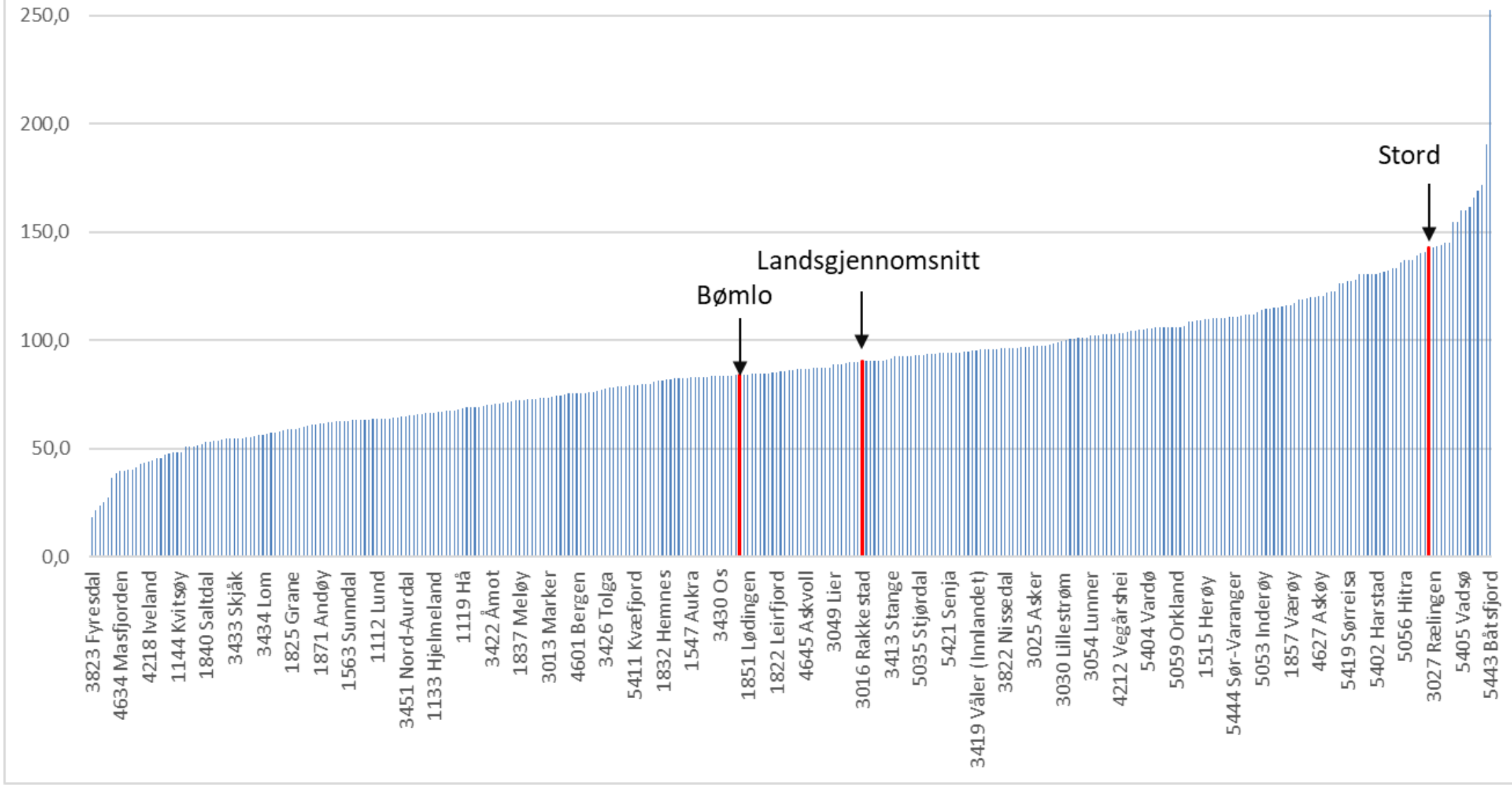
	2020	2021	2022	2023
Stord	5,6 %	7,1 %	7,4 %	5,7 %
Bømlo	8,7 %	7,5 %	4,5 %	1,4 %
Landet	11,7 %	13,5 %	14,7 %	13,3 %

Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter

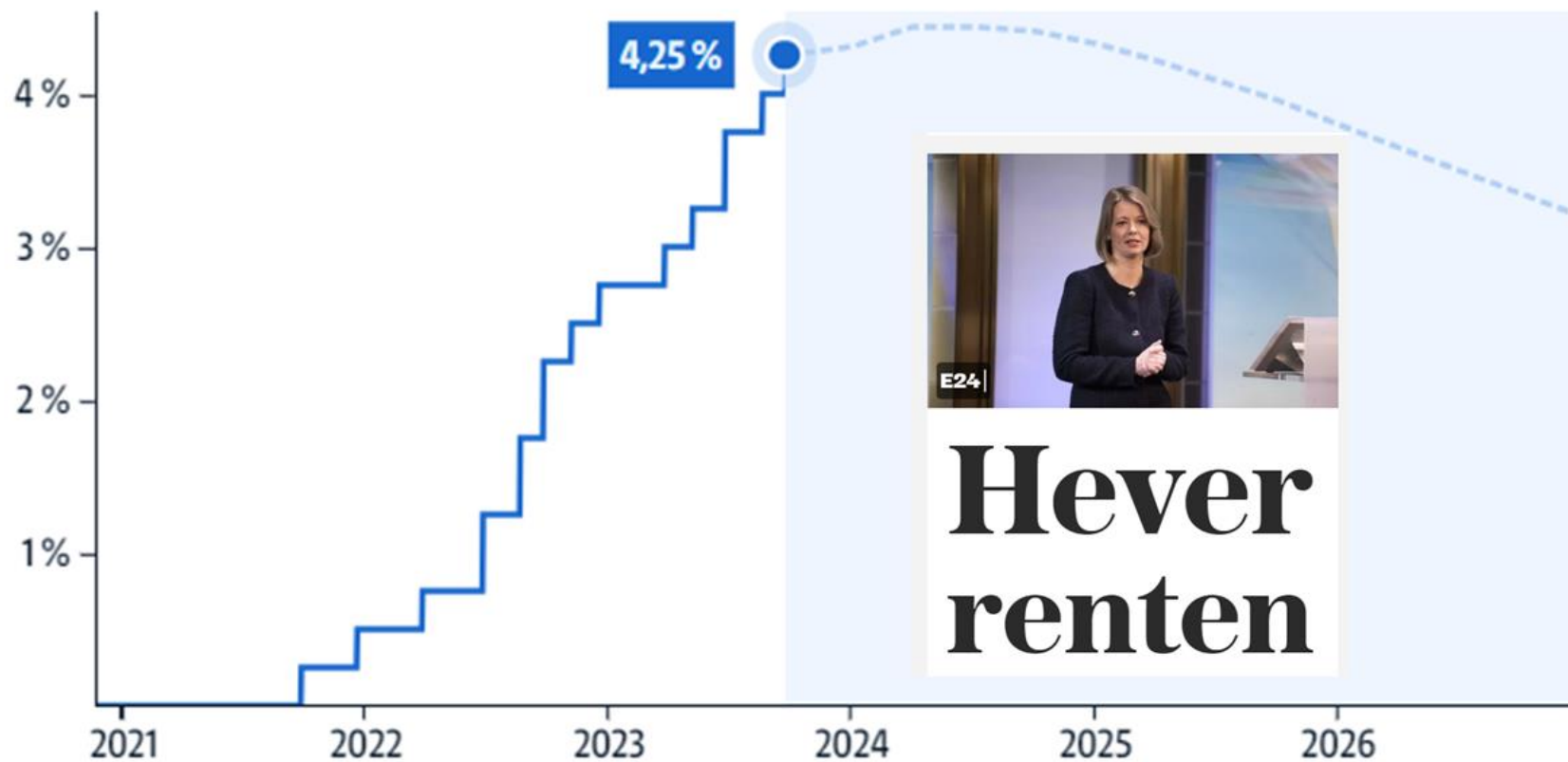

	2020	2021	2022	2023
Stord	127,6 %	139,5 %	145,8 %	137,0 %
Bømlo	84,7 %	86,3 %	84,0 %	83,3 %
Landet	89,1 %	87,3 %	88,1 %	88,4 %

Netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekter - 2023

Kommunal gjeld er ikke annerledes enn privat gjeld – den skal betales med renter og avdrag

Sist oppdatert: 21. sep. Kilde: Norges bank

Konklusjon:

**Bømlo kommune må omstille
(kraftig) de neste årene for å
å ha en bærekraftig
kommuneøkonomi**

Kostnadsdrivere i kommunal tjenesteproduksjon

Effektivitet/produktivitet

- Produktivitet – *gjøre tingene riktig*:
 - Det er alltid mulig å løpe fortere - færre ansatte pr bruker, flere saker pr ansatt, etc
- Effektivitet – *gjøre de riktige tingene riktig*:
 - jobbe smartere, egenomsorg/samskaping, ny teknologi, etc

Struktur (er svinedyrt!)

- Skolestruktur, barnehagestruktur, institusjonsstruktur, plassering av omsorgsboliger, vaktmestersentraler, pumpestasjoner, turnuser, etc

Nivå/terskel for å få tildelt tjenester

- Hvor enkel er tilgangen på hjemmetjenester, antall lærere i skolen, kulturskole, PPT, skoleskyss, snøbrøyting, brukerbetalinger, etc

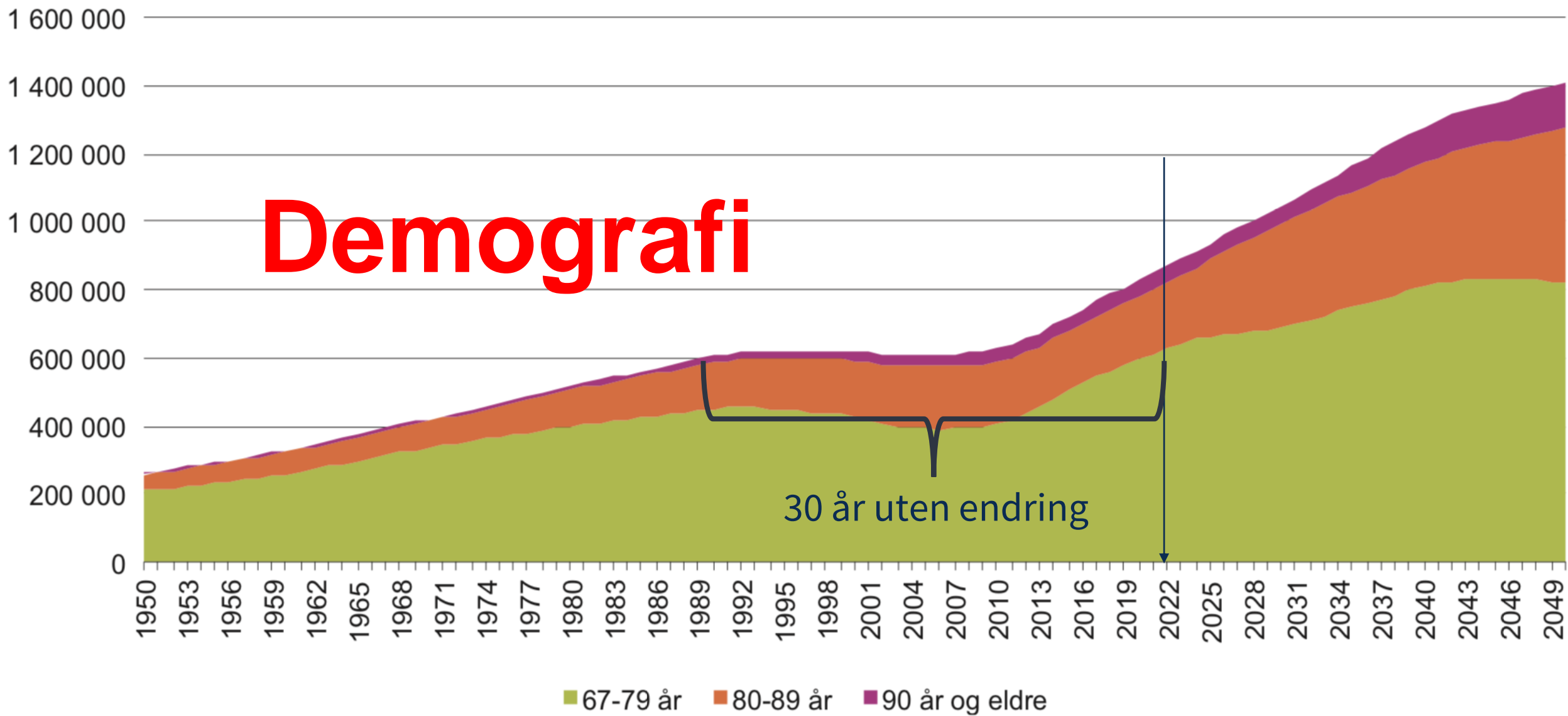

Demografi

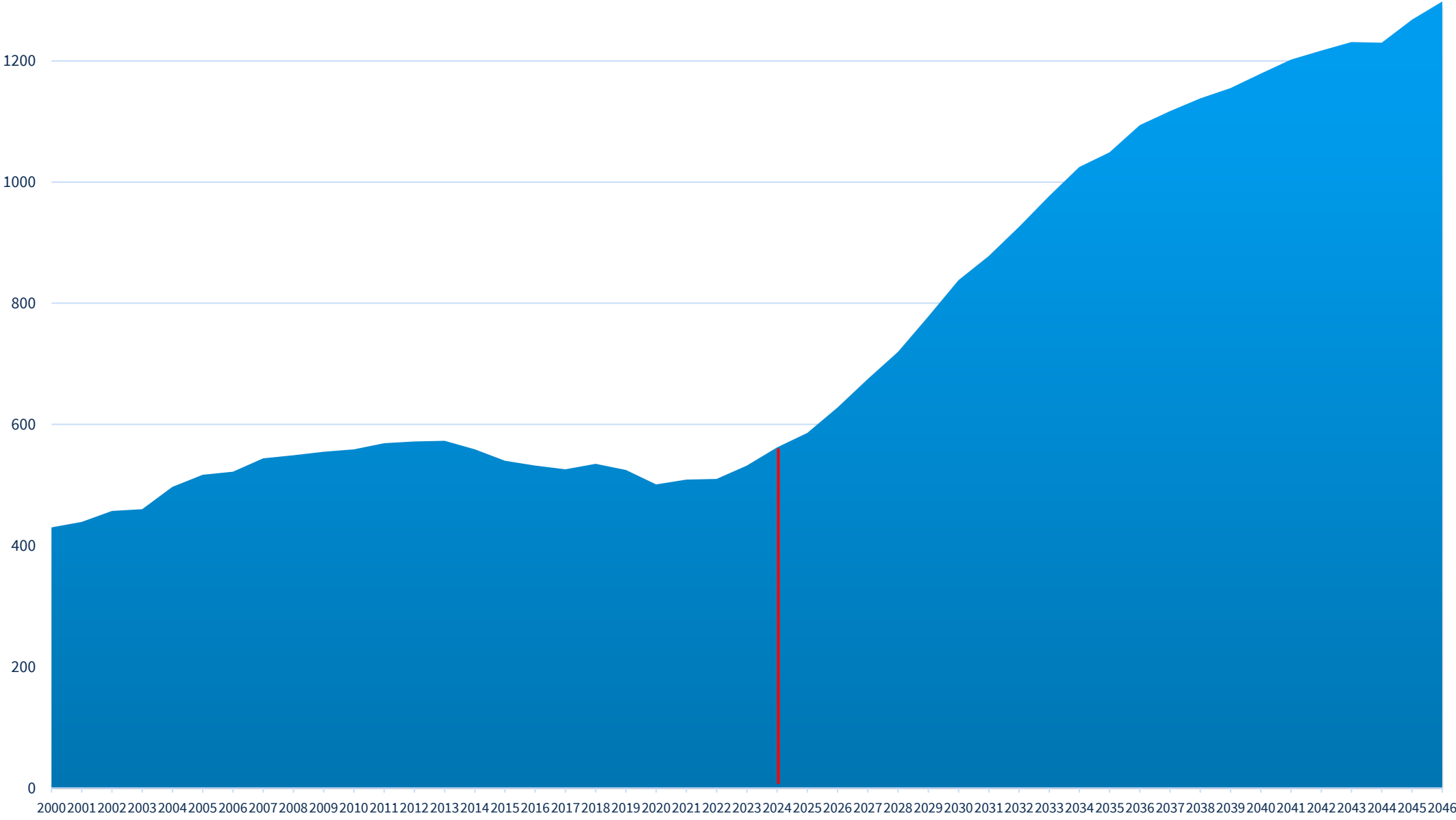
Sentralisering/fallende folketall i mange kommuner og flere eldre

Flere eldre - færre barn og unge

Demografi

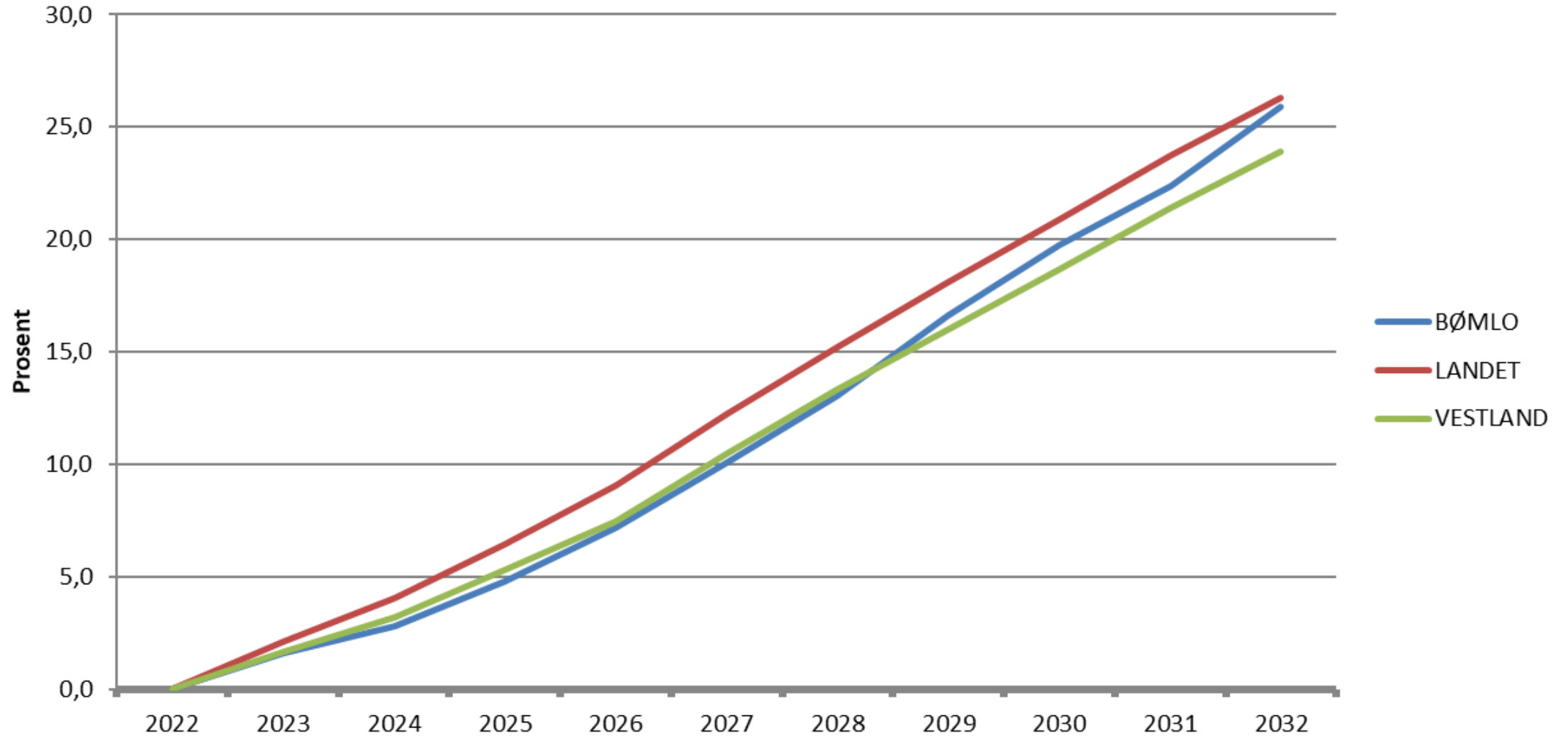

Antall innbygger 80 + i Bømlo

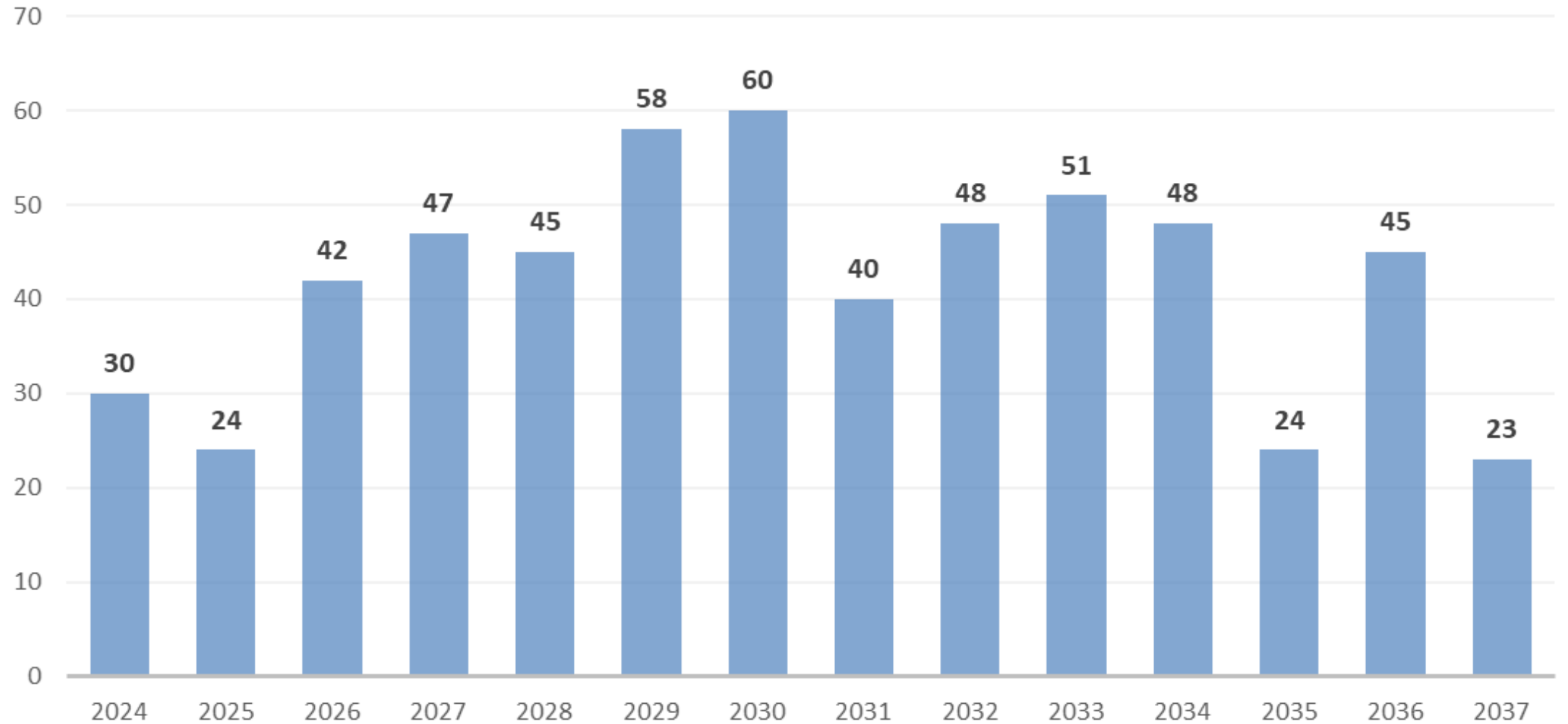

Utgiftsbehov demografi pleie og omsorg

(målt ved inngangen til det enkelte år)

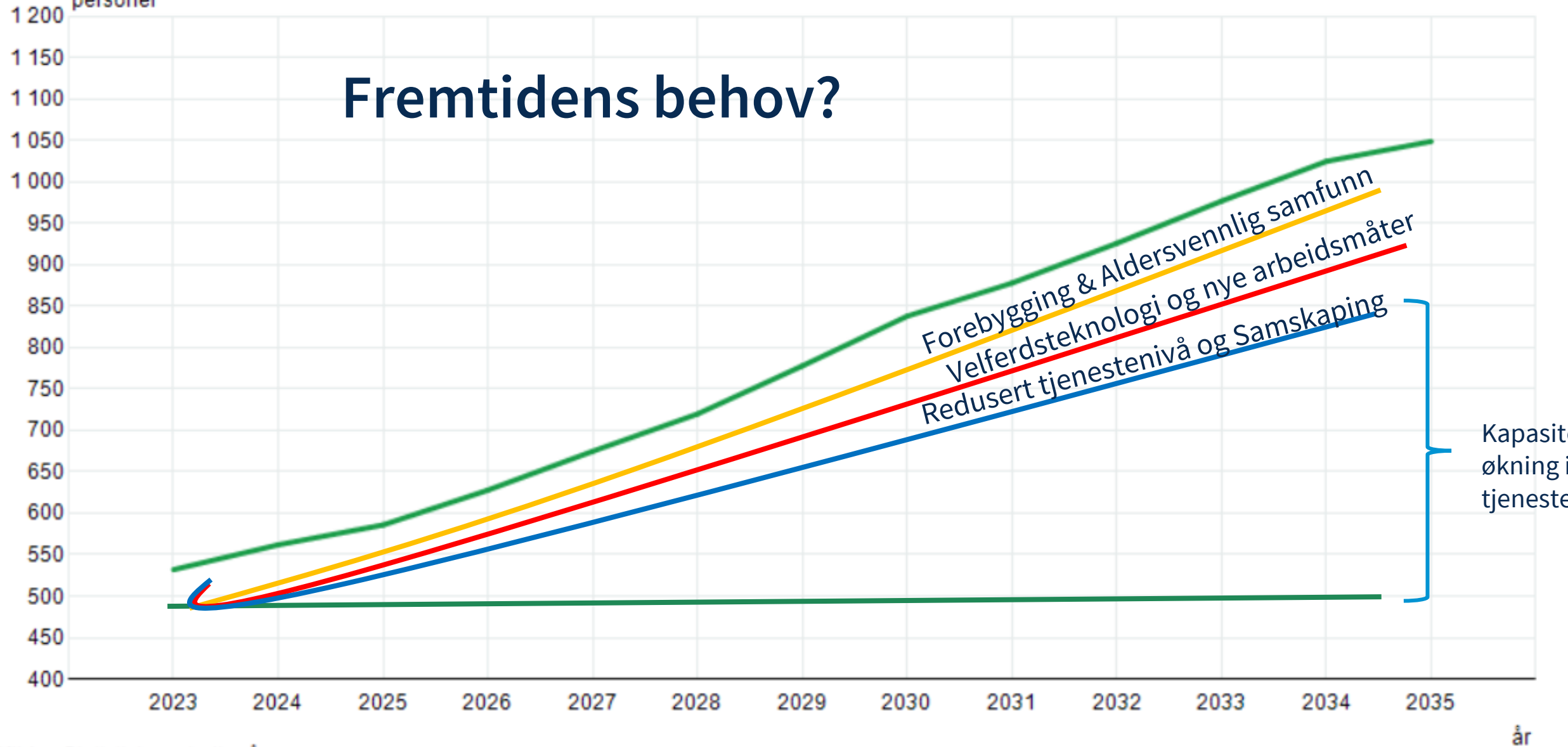
Årlig endring 80+ i Bømlo kommune fra foregående år
N=532(2023)

13600: Framskrevet folkemengde 1. januar, etter år. Hovedalternativet (MMMM), Bømlo, 80 år eller eldre.

personer

Fremtidens behov?

Kapasitet
økning i
tjeneste

To mulige perspektiver på fremtidens eldreomsorg

KS KONSULENT

Optimisten

- Folkehelsen blir stadig bedre
- Ny teknologi muliggjør større grad av egen omsorg
- Nye medisiner muliggjør et bedre liv
- Folk tar mer aktive valg og planlegger sin alderdom i tilrettelagte aldersvennlige boliger
- De har høye formuer som de er villig til å bruke på å tilrettelegge egen alderdom
- Mange ressurssterke yngre eldre som vil bidra

Konklusjon:

Dette ordner seg – det blir annerledes samfunn – men det blir bra

Pessimisten

- Folkehelsen blir stadig bedre men dette gir bare utsatt sykkelighet. Vi får (minst) like stort omsorgsbehov på slutten av livet og bedret folkehelse gjør at vi lever lenger med våre skavanker
 - Nye medisiner og teknologi holder liv i oss lengre – gir økt omsorgsbehov ved livets slutt
 - Økt levealder gir økte utfordringer med demens sykdom og andre sykdommer
 - Langt flere/større andel eldre med rus og psykiatriutfordringer
 - De eldre er lite digitale og stoler i liten grad på teknologiske løsninger
 - De har gitt bort pengene sine til barn og barnebarn
- De «yngre eldre» ligger på stranden på Granca frem til de begynner å få omsorgsbehov

Konklusjon:

Vi blir ikke bare dobbelt så mange eldre – omsorgsbehovet vil også doble seg

Pessimisten vs Optimisten?

KARI MIDTBØ KRISTIANSEN
daglig leder ved Nasjonalt senter
for aldring og helse

Kommunal Rapport

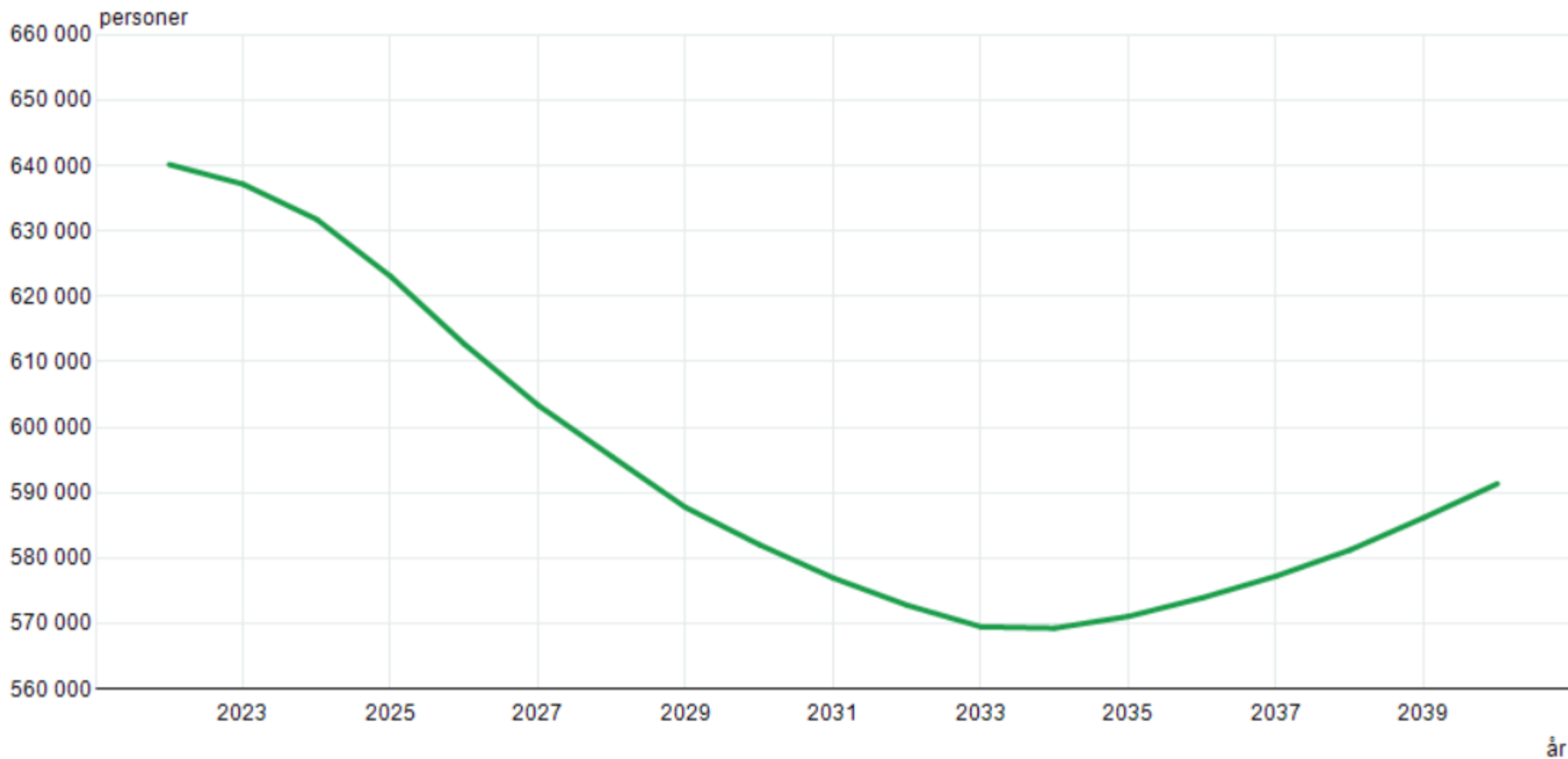
Vi får stadig mer kunnskap om hvordan helse og funksjon kan bevares best mulig gjennom gode folkehelseiltak. Foreløpig ser det ut til at når antall leveår øker, øker både antall friske år og antall år med hjelpebehov. Det vil bli flere med demens og flere som bor alene. Risikoen for isolasjon og ensomhet øker.

<https://www.kommunal-rapport.no/meninger/kunsten-a-bygge-for-mange-friske-ar/146529/>

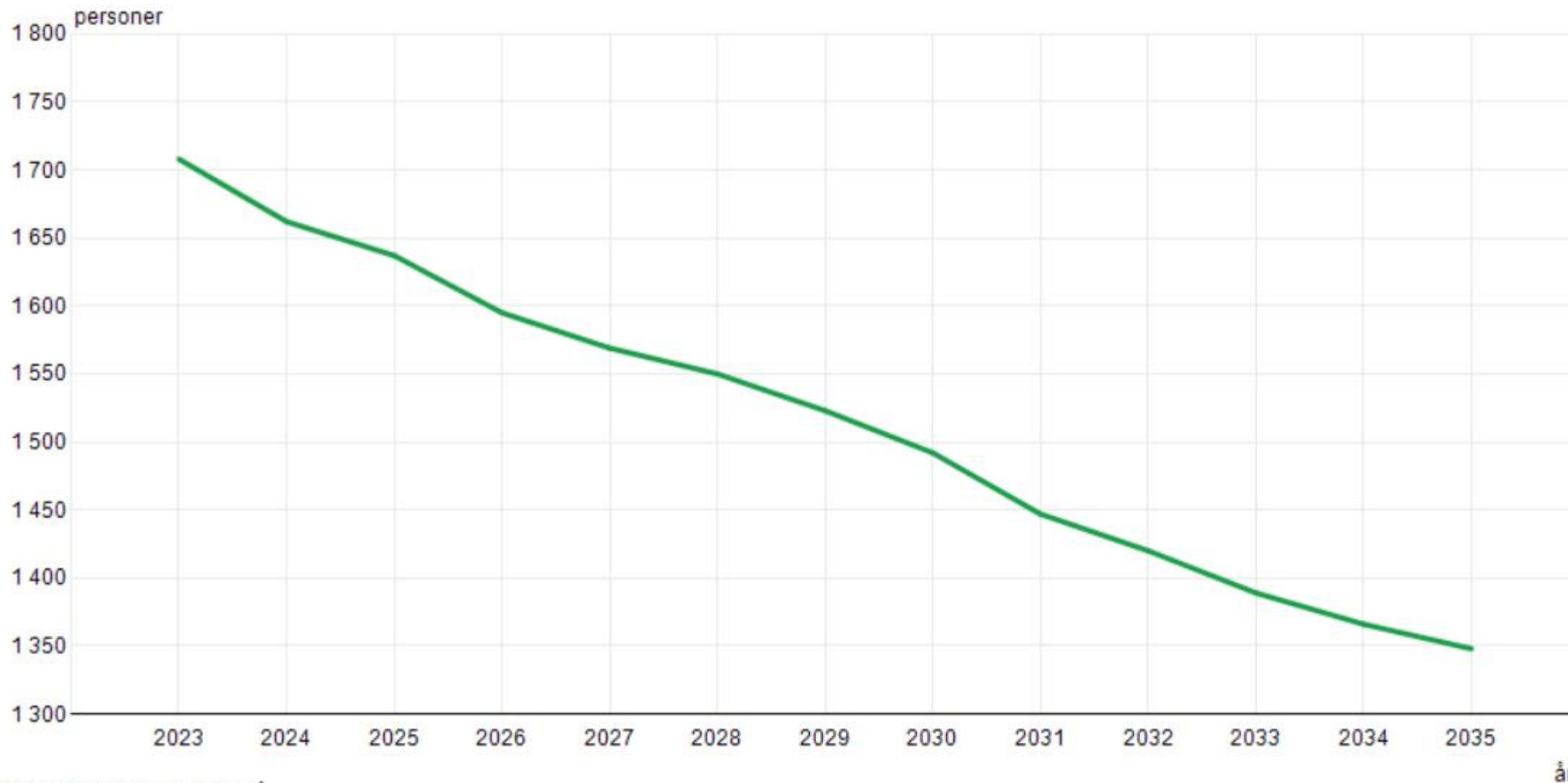
Færre barn og unge

12881: Framskrevet folkemengde 1. januar, etter år. Folkemengde, 6-15 år, Hele befolkningen Hovedalternativ (MMM).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

13600: Framskrevet folkemengde 1. januar, etter år. Hovedalternativet (MMMM) Bømlo, 6-15 år.

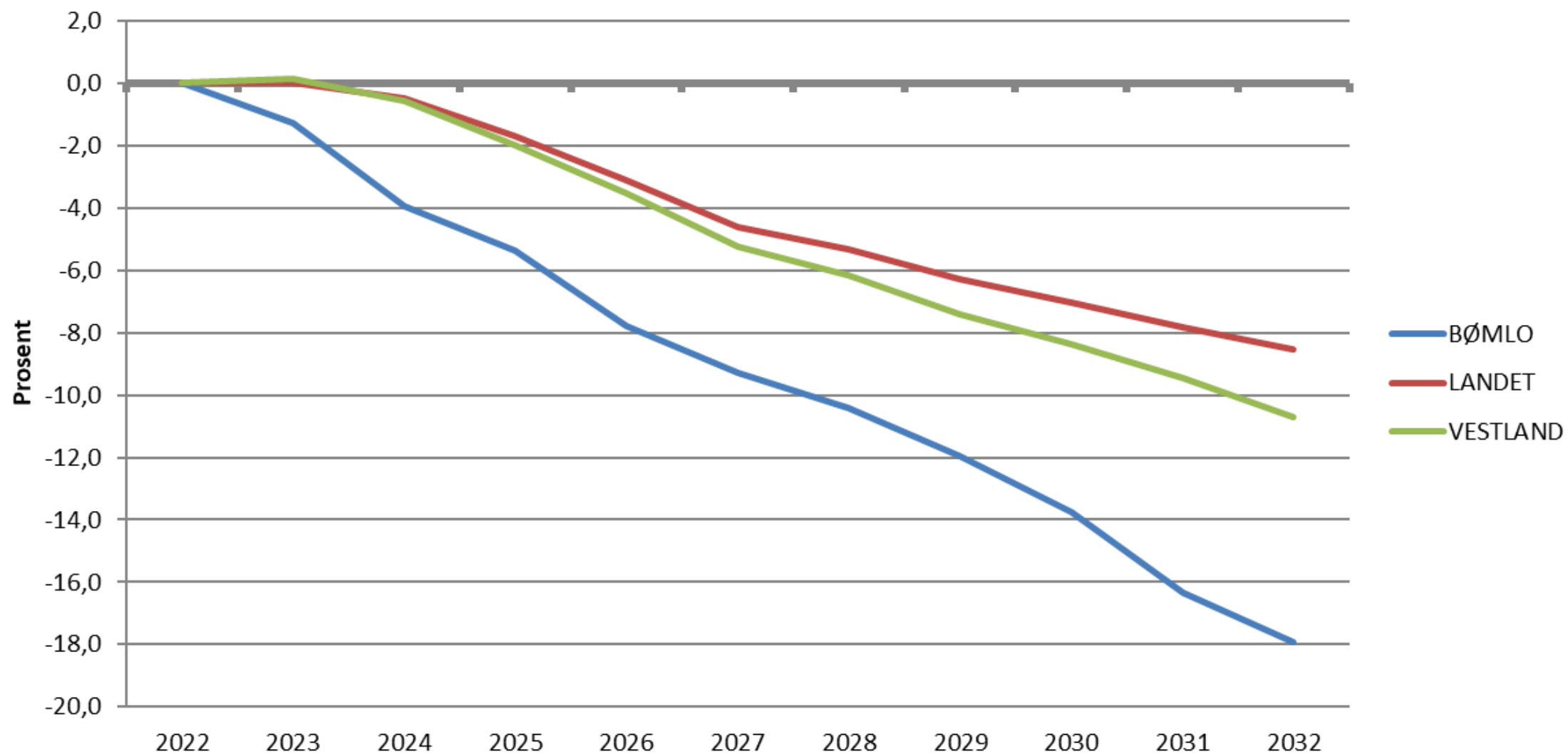

Kilde: Statistisk sentralbyrå

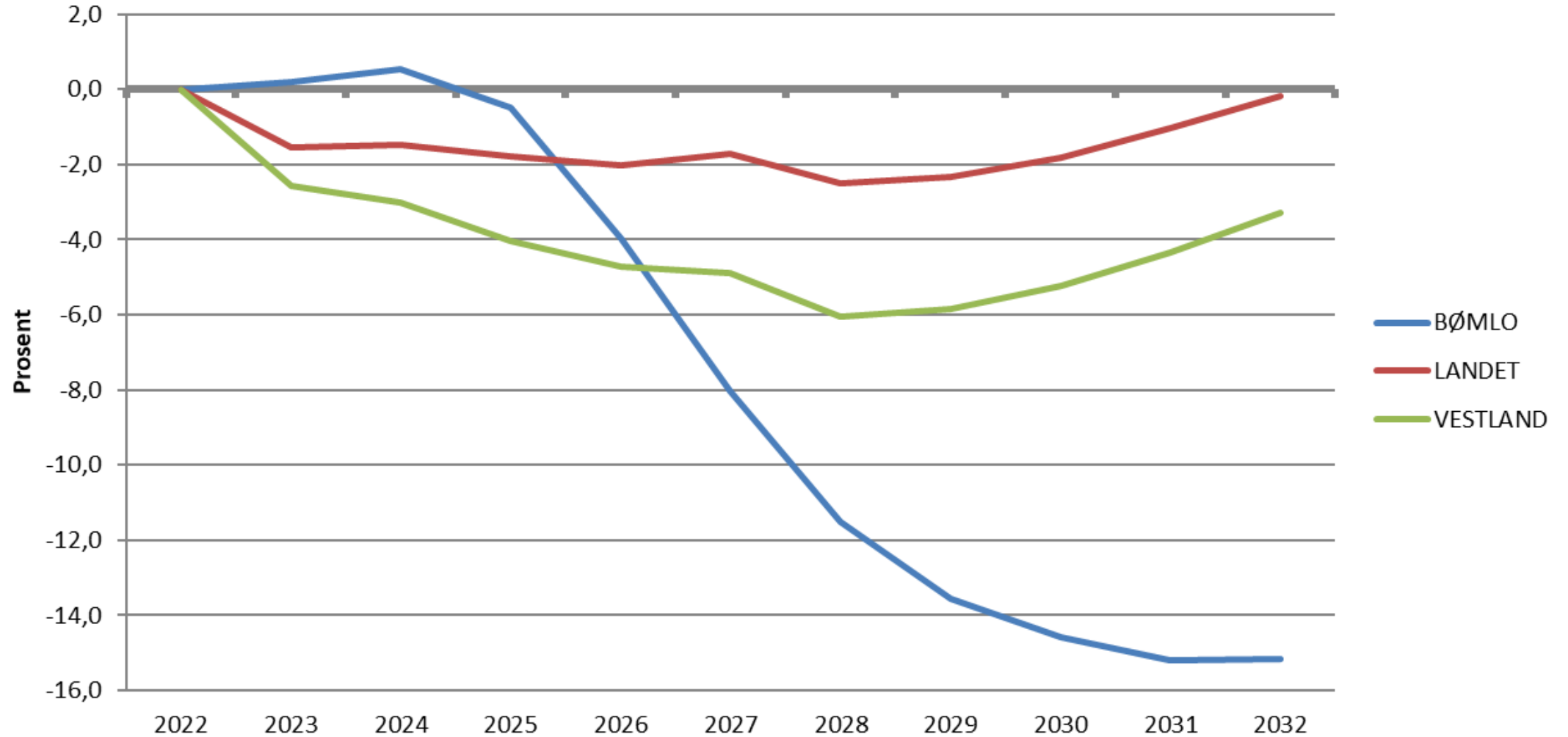
Utgiftsbehov demografi grunnskole

(målt ved inngangen til det enkelte år)

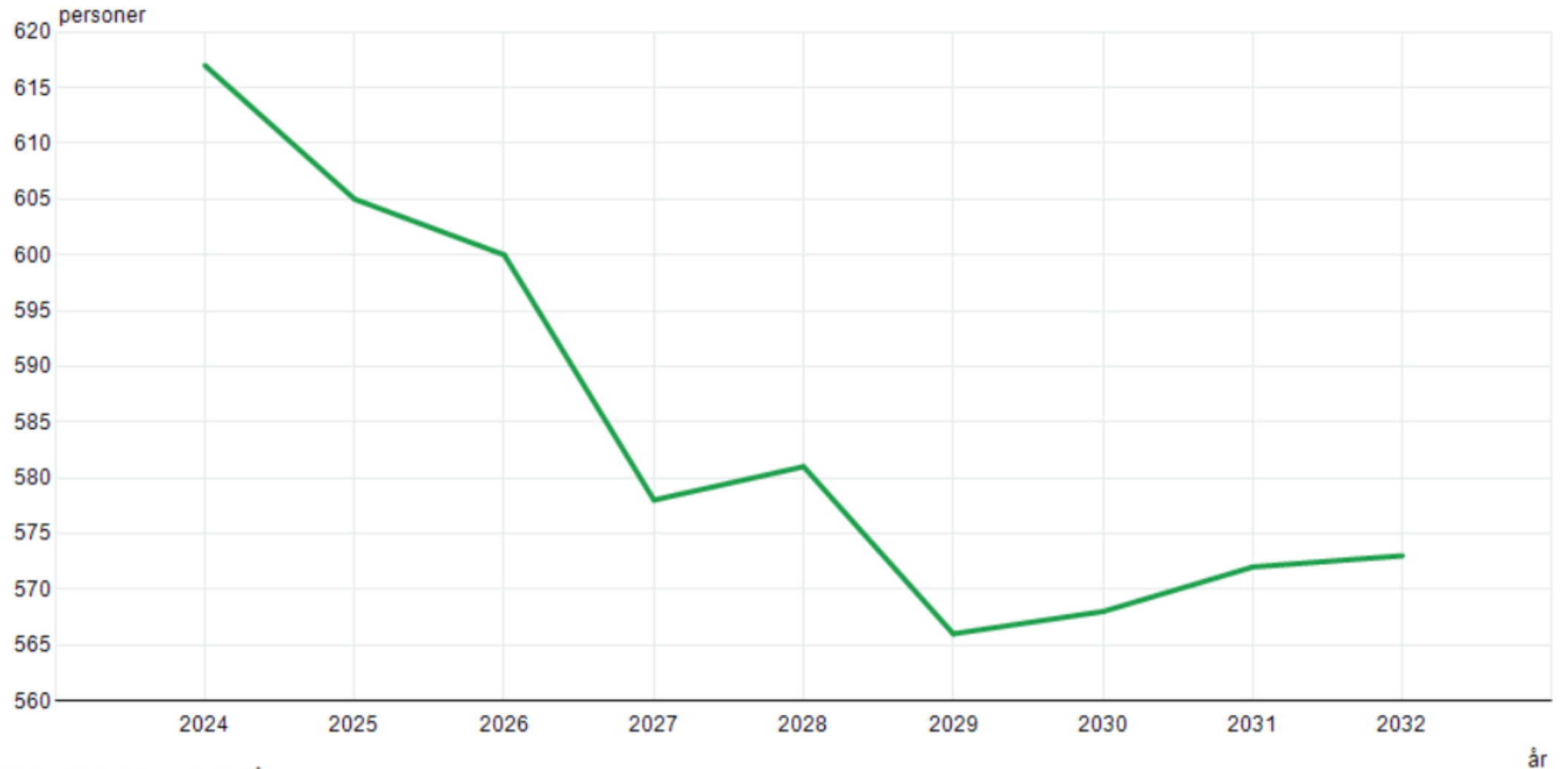

Utgiftsbehov demografi barnehage

(målt ved inngangen til det enkelte år)

13600: Framskrevet folkemengde 1. januar, etter år. Bømlo, Kvinner, 25-34 år, Hovedalternativet (MMMM).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Hva skjer?

- Demografisk «bølger»
 - 1945-generasjonen blir 80 år 2025 og barnebarna deres forlater skolepliktig alder
- Redusert og utsatt fertilitet
 - Gjennomsnittsalderen for en førstegangsfødende har nå rundet 30 år
 - Barnekullene blir stadig mindre
- Sentralisering

Rekordlav fruktbarhet for tredje år på rad

PUBLISERT:
11. mars 2020

I 2019 ble det født 54 500 barn i Norge, som er 600 færre enn i 2018. Samlet fruktbarhetstall (SFT) ble målt til 1,53 barn per kvinne. Dette innebærer at vi for tredje året på rad registrerer rekordlav fruktbarhet i Norge.

Foto: Dan P. Neegaard

«Ingen» vil ha mange barn lenger. Det overrasker ikke trebarnsmor Ida Kathrine Gravensteen.

Rekordlav fruktbarhet i 2022

Samlet fruktbarhetstall (SFT) ble målt til 1,41 barn per kvinne i 2022. Det er kraftig nedgang fra 1,55 året før, og det laveste som noen gang er målt i Norge.

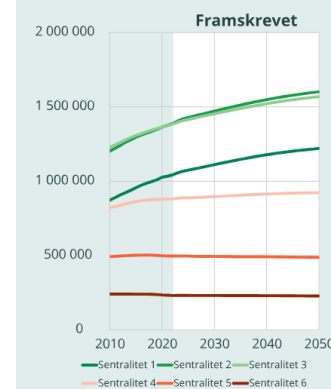
Publisert: 7. mars 2023

Forfatter: Linn Krokedal

I 2022 ble det født 51 500 barn i Norge. Det er 4 500 færre enn året før, og 1 500 færre enn i 2020, viser nye tall fra [statistikken Født](#).

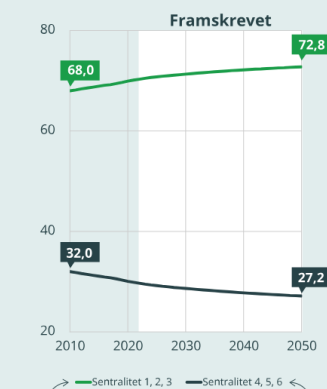
Norges befolkning sentraliseres, liten eller ingen vekst i distriktene

Folkemengde etter sentralitetsklasser¹
Hovedalternativet (MMMM)
Personer

¹ Sentralitetsindeksen kan deles inn i 6 klasser, fra de mest sentrale kommunene (1) til de minst sentrale (6).

Andel av befolkningen
Hovedalternativet (MMMM)
Prosent

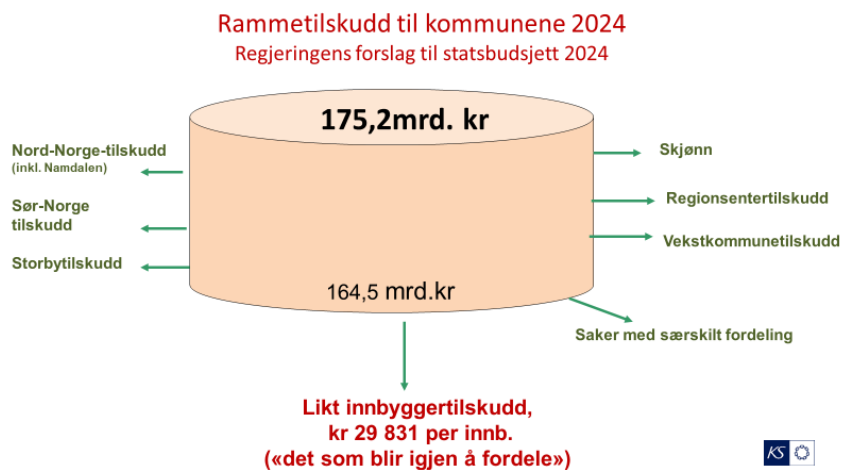
De 76 mest sentrale kommunene

De 280 minst sentrale kommunene

Økonomiske konsekvenser av demografiendringer

«Inntekten» pr innbygger (utgiftsutjevningen)

- Utgiftsutjevningen i inntektssystemet sørger for at kommunen får tilført ressurser ut i fra det reelle (og tidvis svært ulike) behovet i kommunene

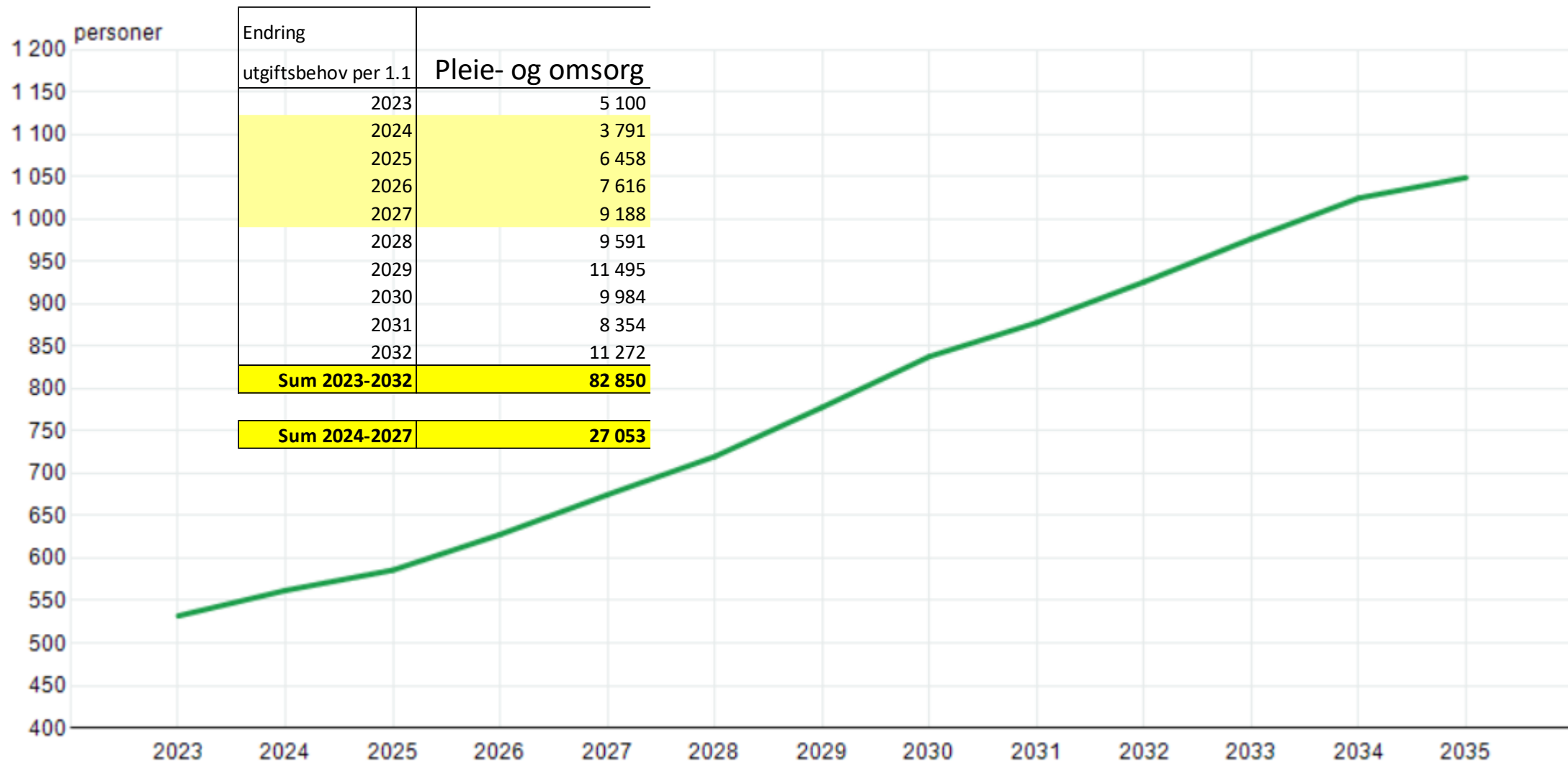

KOSTNADSNØKKEL 2024

med strukturkriterium

Kostnadsnøkkel	Kostnadsnøkkel 2024	Enhetsbeløp kr
Innbyggere 0-1	0,0058	18 912
Innbyggere 2-5	0,1348	211 085
Innbyggere 6-15	0,2527	140 590
Innbyggere 16-22	0,0241	19 024
Innbyggere 23-66	0,1081	12 325
Innbyggere 67-79	0,0605	33 867
Innbyggere 80-89	0,0806	146 423
Innbyggere 90 år og over	0,0403	310 379
Basiskriteriet	0,0163	21 243 027
Sone (bosatt spredt)	0,0103	
Nabo	0,0103	
Landbrukskriteriet	0,0019	
Innvandrere 6-15 år, ekskl. Skandi	0,0067	49 341
Flyktninger uten integreringstilsku	0,0078	15 750
Dødelighetskriteriet	0,0474	416 634
Antall barn 0-15 år med enslige fo	0,0168	56 051
Lavinntektskriteriet	0,0105	13 167
Uføre 18-49 år	0,0060	17 631
Opphopningsindeks	0,0088	
Aleneboende	0,0180	12 496
PU 16 år og over	0,0507	900 504
Ikke gifte 67 år og over	0,0474	43 711
Andel barn 1 år uten kontanstøtte	0,0163	142 229
Antall innbyggere med høyere utda	0,0179	4 177
Sum	1,0000	

13600: Framskrevet folkemengde 1. januar, etter år. Hovedalternativet (MMMM), Bømlo, 80 år eller eldre.

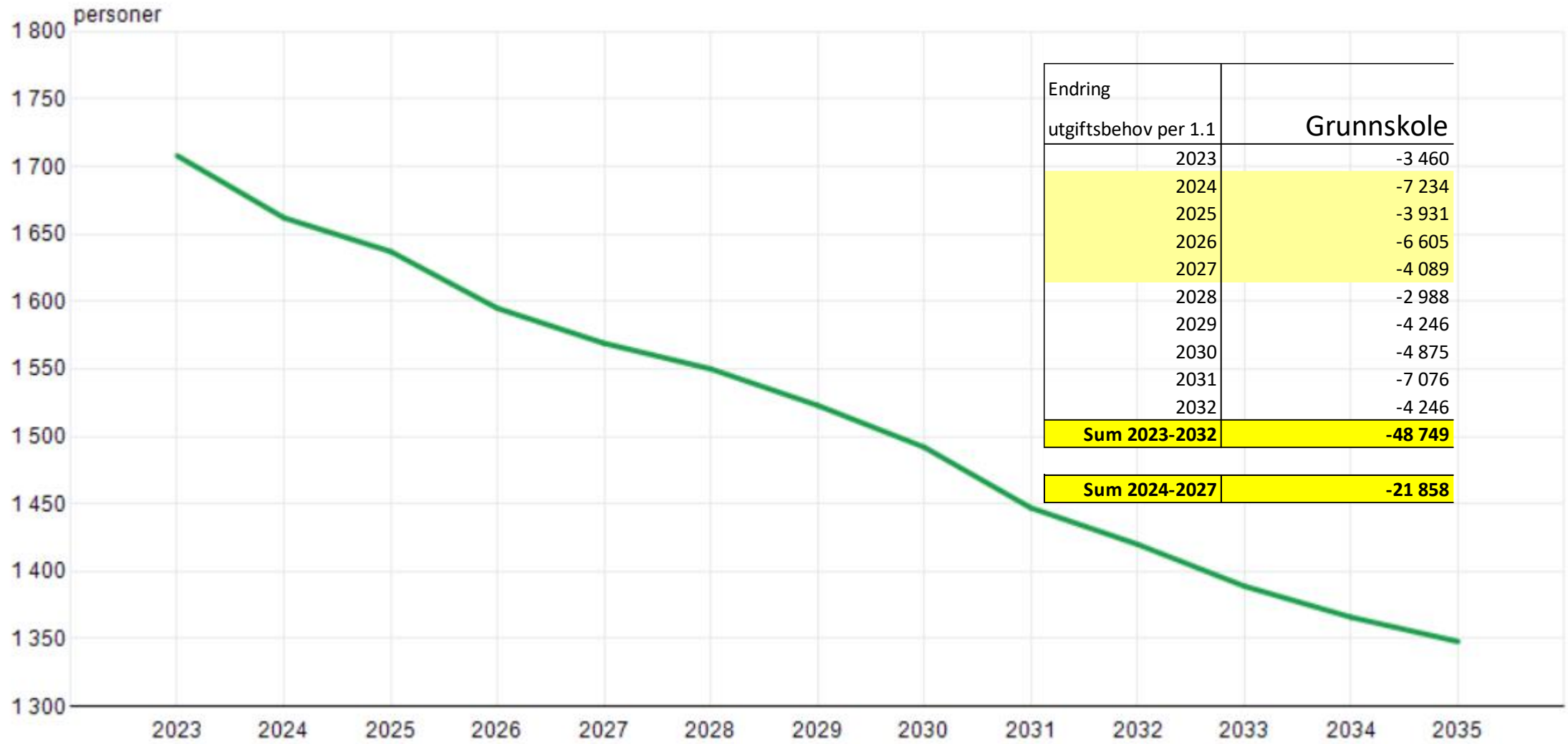
Kilde: Statistisk sentralbyrå

år

NB: Inntektssystemet gir NETTO utjevning

- Inntektssystemet fra staten gir netto utjevning:
 - + Økt behov i pleie og omsorg
 - (**MINUS**) redusert behov blant barn og unge
 - = Rammeoverføringen fra staten
- Staten forutsetter at kommunen flytter **krone for krone** mellom tjenesteområdene ettersom behovet forandrer seg

13600: Framskrevet folkemengde 1. januar, etter år. Hovedalternativet (MMMM), **Bømlo, 6-15 år.**

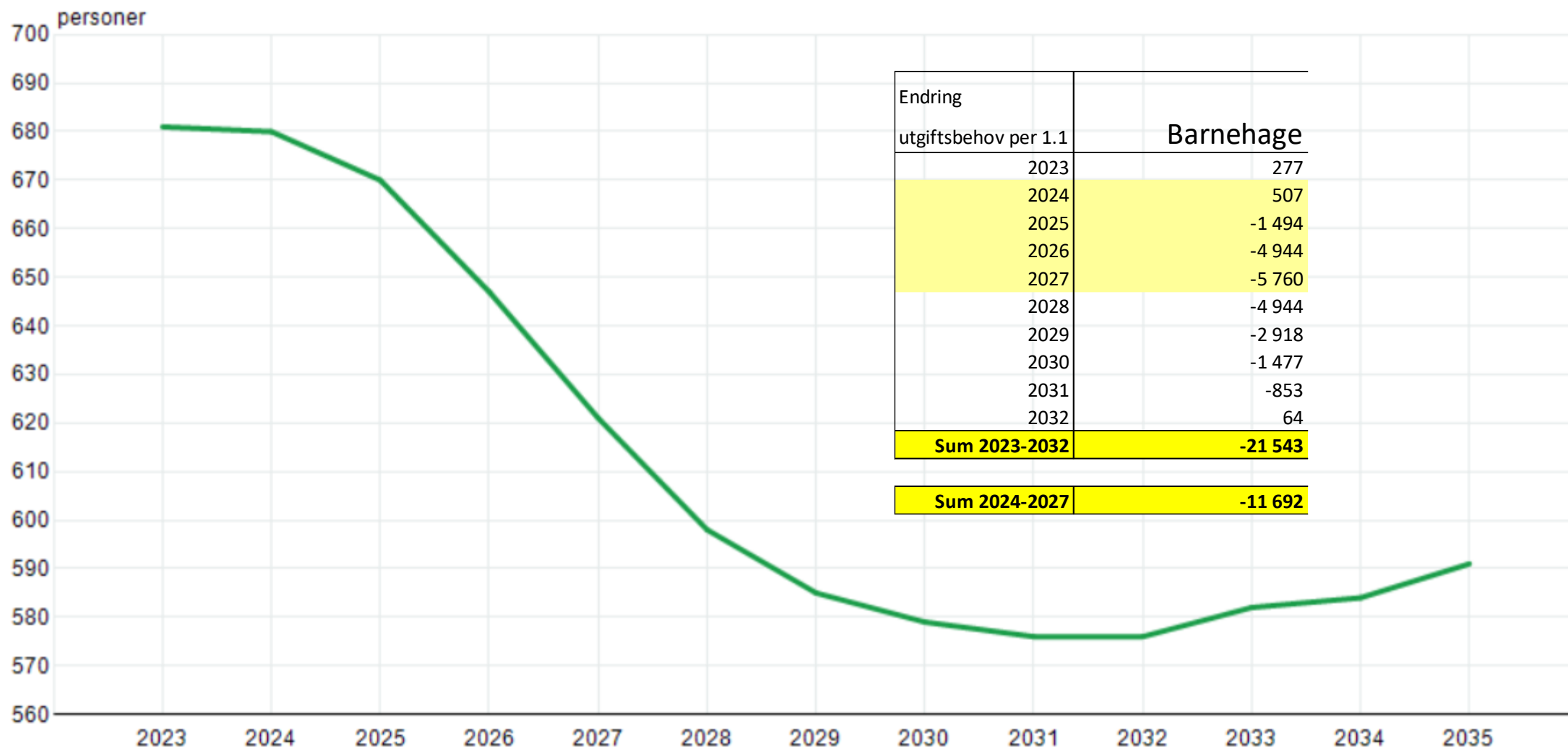
Endring	Grunnskole
utgiftsbehov per 1.1	
2023	-3 460
2024	-7 234
2025	-3 931
2026	-6 605
2027	-4 089
2028	-2 988
2029	-4 246
2030	-4 875
2031	-7 076
2032	-4 246
Sum 2023-2032	-48 749
Sum 2024-2027	-21 858

Kilde: Statistisk sentralbyrå

år

13600: Framskrevet folkemengde 1. januar, etter år. Hovedalternativet (MMMM), Bømlo, 1-5 år.

Endring	Barnehage
utgiftsbehov per 1.1	
2023	277
2024	507
2025	-1 494
2026	-4 944
2027	-5 760
2028	-4 944
2029	-2 918
2030	-1 477
2031	-853
2032	64
Sum 2023-2032	-21 543
Sum 2024-2027	-11 692

Kilde: Statistisk sentralbyrå

år

Endringer i utgiftsbehov 2024-2027 og frem mot 2032 basert på fremskrevet demografi

4613 BØMLO

Anslag årlig endring i kommunens utgiftsbehov (i 1000 kroner) per tjenesteområde som følge av befolkningsendringer

(2022 kroner og endring fra 1.1.2022)

Endring utgiftsbehov per 1.1	Pleie- og omsorg	Grunnskole	Barnehage	Sosial	Kommunehelse	Barnevern	SUM BØMLO
2023	5 100	-3 460	277	-220	459	-340	1 817
2024	3 791	-7 234	507	35	184	-706	-3 422
2025	6 458	-3 931	-1 494	-212	91	-609	304
2026	7 616	-6 605	-4 944	17	110	-869	-4 675
2027	11 185	-4 609	-5 710	8	236	-718	-1 224
2028	9 591	-2 988	-4 944	-92	140	-660	1 047
2029	11 495	-4 246	-2 918	-141	243	-538	3 896
2030	9 984	-4 875	-1 477	-131	133	-616	3 006
2031	8 354	-7 076	-853	67	133	-704	-165
2032	11 272	-4 246	64	-364	587	-442	6 631
Sum 2023-2032	82 850	-48 749	-21 543	-1 122	1 981	-6 200	7 216
Sum 2024-2027	27 053	-21 858	-11 692	-241	622	-2 901	-9 017

Hvordan er den politiske viljen til å gjennomføre dette?

Kommuneplan 2032

Økonomiplan 2027

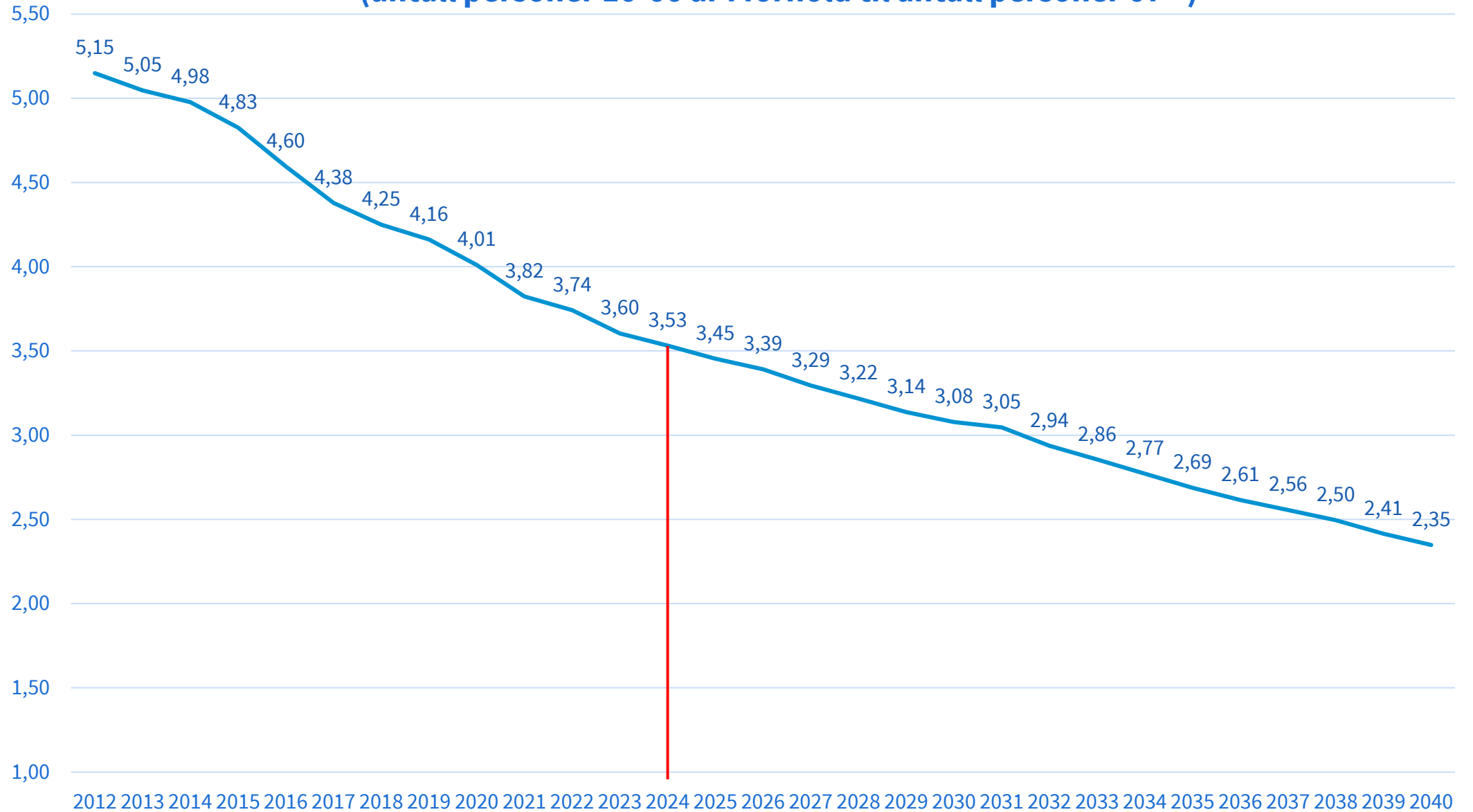

Husk; om Bømlo gjør dette, så har de fortsatt ikke spart én krone – bare opprettholdt samme fordeling av kommunebudsjettet som i dag!

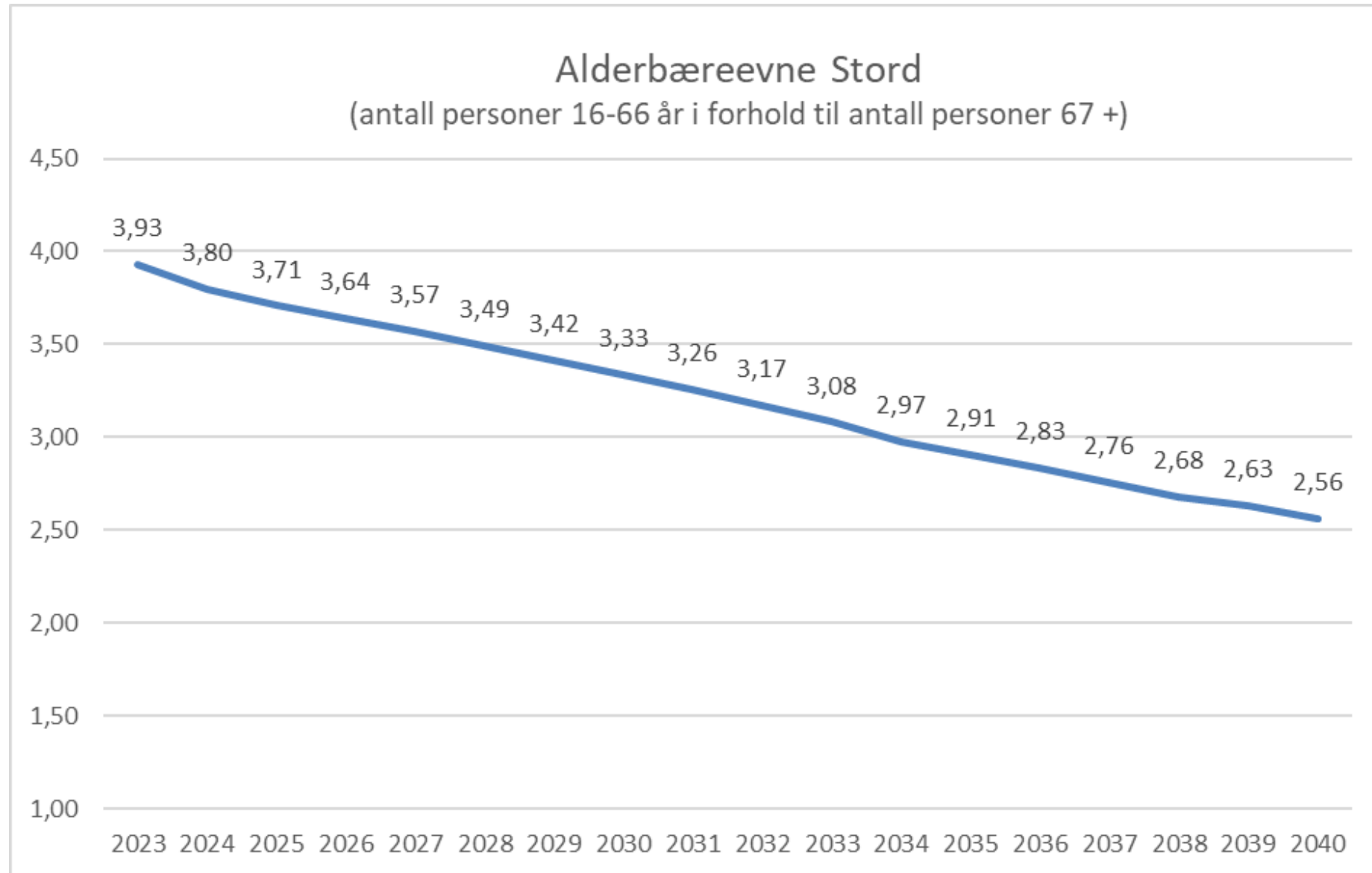
Konstant mangel på arbeidskraft...

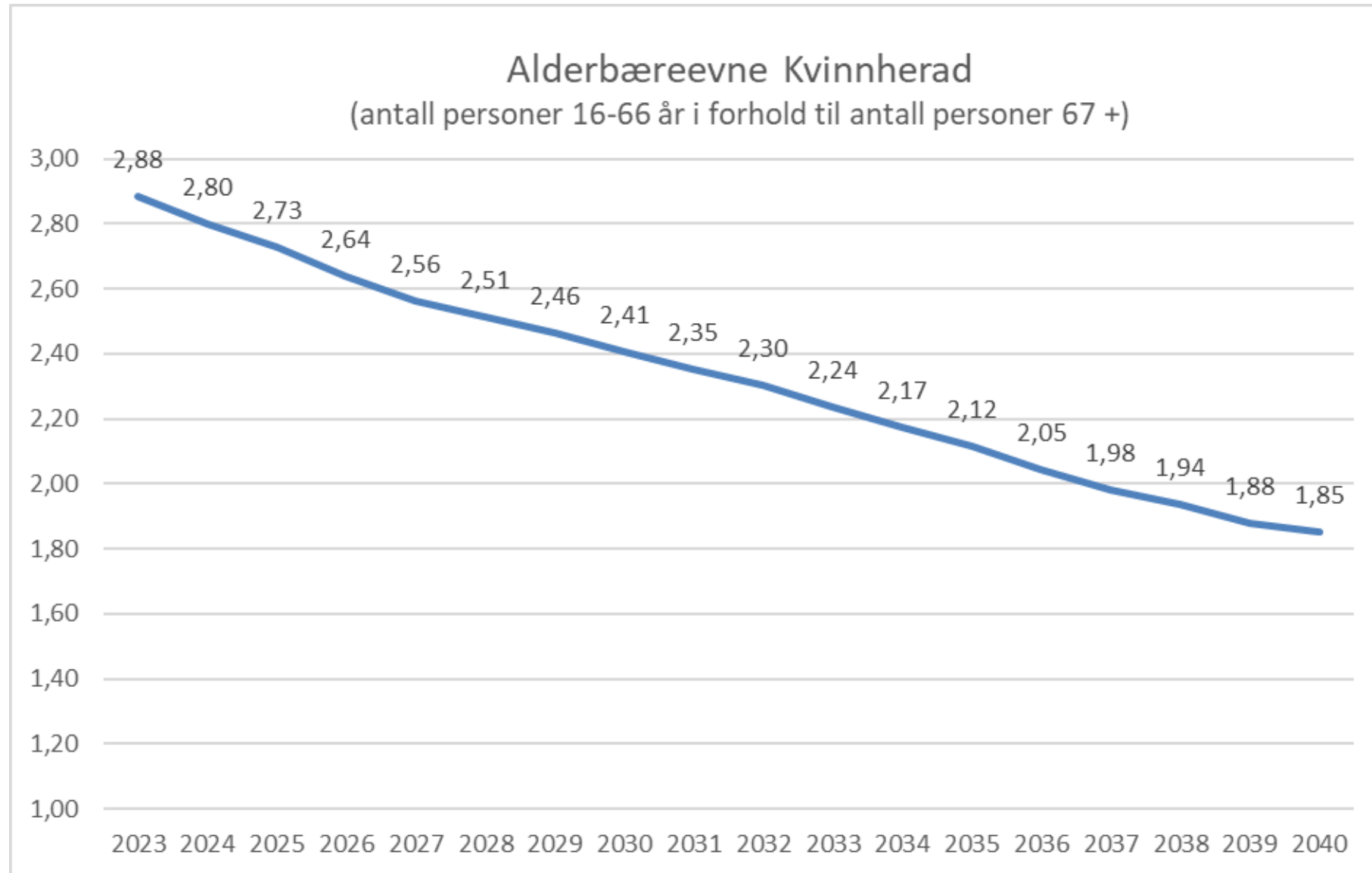
Alderbæreevne Bømlo (antall personer 16-66 år i forhold til antall personer 67 +)

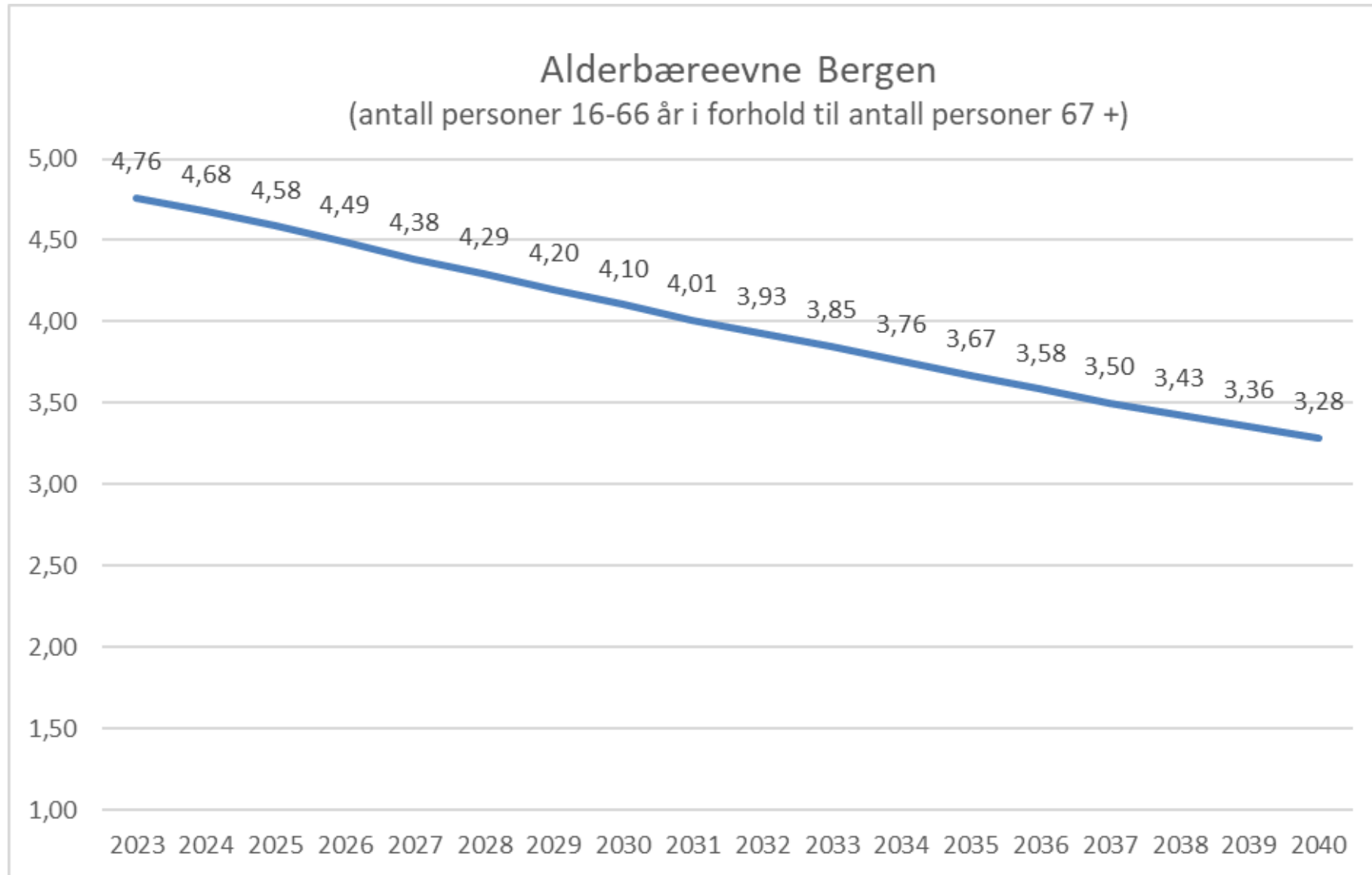
Aldersbæreevne

Aldersbæreevne

Aldersbæreevne

17% av alle 20-29 år

120 000

unge voksne

59 000 (50%) mottar trygd

60 000 (50%) mottar ingenting

45 000 har innvandrerbakgrunn

 Kun trygd (8%)
 Ingenting (9%)

Samordna opptak viser krise for lærerutdanningene

Søkertallene til universiteter, høyskoler og fagskoler er klare. Flere er bekymret for helsefag og pedagogiske utdanninger.

Paradigmeskifte;
Vi må ta strukturdebattene ut i fra hva vi får tak i av kvalifisert personell – ikke hva vi har råd til

Ennå har det ikke gått så langt at elever på undervise seg selv, men lærermangelen ser ikke ut til å avta.

FOTO: CHRISTOPHE LEFEBVRE / PHOTOPQR/LA VOIX DU NORD

Konklusjon:

**Bømlo kommune må
omstille (kraftig) de neste
årene for å møte fremtiden**

Innbyggerne og statens forventningsnivå

Forventninger til kommunen?
- Kan vi innfri og hvis ikke; hvem skal si nei?

Politikkens omstillingsevne – og vilje – lokalt og sentralt

Klarer vi annet enn å legge på mere penger i Norge?

18 lag og organisasjonar protesterer mot skule- nedlegging

Eigedomsskatten må fjernast

MEININGAR

«Me står side om side med lokalsamfunna som vil kjempa for å bevare sitt opplæringstilbod» +

**Kjerkol prøvde
igjen – og la
seg flat (igjen)**

Kjerkols brannslukking

Helseministeren slukker branner i nord, gjenoppretter våpenhvile i regjeringa og får drahjelp fra uventet hold. Men de grunnleggende problemene i Helse-Norge vil fortsatt ulme.

Kommunescenarier 2040

Hva kan bli summen av disse drivkreftene for kommunen i Stord?

Økonomisk handlingsrom - strekk i laget

Demografi - flere eldre - færre barn og unge

Mangel på arbeidskraft og kompetanse

Innbyggernes og statens forventninger

Manglende politisk omstillingsevne og vilje

Kommunescenarier 2040

Sammenbruddet

Veien til dit ingen ville

Sakte - sakte

Tilpasning år for år

Tenke langt

- handle nå

Sammenbruddet

Veien til dit ingen ville

KS KONSULENT

Tidslinje:

Sammenbruddet – hva skjer?

- Fra **2025** øker presset på de kommunal omsorgstjeneste kraftig. Det blir langt flere eldre som har behov for helse og omsorgstjenester, men kommunesektorene har ikke klart å rigge seg i forhold til dette.
 - Frem mot **2030** blir det tydelig at svært mange kommuner er ikke forberedte på eldrebølgen og ikke har en troverdig plan for hvordan dette skal håndteres – «omsorgsskandalene» i media står i kø. Helse og omsorgstjenesten i kommunesektoren får etter hvert svært dårlig rykte og få med helsefaglig utdanning søker seg dit. De vil heller jobbe på sykehus da dette har høyere status og mindre stressende arbeidsmiljø. Det politiske presset på at «noe må gjøres» øker betraktelig.
 - I **2031** meldes kommune nr 100 inn i ROBEK. Kjennetegnet er kommuner med fallende folketall, kraftig økning i antall eldre, få unge og høy kommunegjeld.
 - Konflikten mellom by og landkommuner eskalerer da distriktskommunene krever en større del av kommunekaka, mens de store bykommunen føler at distriktskommunene bare er en klump om foten. KS klarer ikke å stå i denne spagaten og i **2032** sprekker KS og deler seg opp i Norges Bykommuneforbund og Norges Herredsforbund.
 - I **2033** leverer det statlig oppnevnte *Omsorgsutvalget* sin rapport. Konklusjonene at det er enormt store forskjeller i pleie og omsorgstjenesten, og at et stort antall kommuner er langt unna å levere de tjenesten som innbyggerne har krav på. Utvalget anbefaler at de statlige helseforetakene overtar pleie og omsorgstjenestene fra kommunesektoren.
 - I behandlingen av rapporten fra Omsorgsutvalget i Stortinget høsten **2034** uttaler statsminister Tonje Brenna: «Hverken Stortinget eller kommunesektoren selv ønsker egentlig å statliggjøre pleie og omsorgstjenesten, men slik situasjonen nå har blitt er det ingen annen utvei».
 - I **2035** overføres grunnskolen til fylkeskommunen som et ledd i å sikre innbyggernes rettigheter på kvalitativt god opplæring og et helhetlig utdanningsløp
- Norge har nå fått små kommuner med små oppgaver.

Sakte - sakte

Tilpasning år for år

KS KONSULENT

Tidslinje:

Sakte - Sakte – hva skjer?

Sakte - sakte

Tilpasning år for år

- Fra **2027** øker presset på de kommunal omsorgstjeneste kraftig. De store sentrale bykommune er godt rigget for veksten, mens de mindre kommunene sliter med å bygge ut tilstrekkelig kapasitet og skaffe kvalifisert personell.
- I **2029** blir Langfjella kommune den første kommunen som drive pleie og omsorgstjenesten med 100 % bemanning av sykepleier gjennom vikarbyrå da de ikke greier å få ansatt noen fast.
- I **2031** gjør Pensjonistpartiet et brakvalg med over 12 % av stemmene og kommer i regjering sammen med Høyre og Frp.
- Kommunesektoren sliter med klarer å flytte ressursene fra oppvekstsektoren (legge ned skoler og barnehager) til pleie- og omsorgssektoren og i **2032** blir finansieringen av pleie- og omsorgstjenester statliggjort gjennom en ordning der midlene tas ut av rammetilskuddet og øremerkes. Det gjøres unntak for de 20 største kommunen som fortsatt får finansieringen som rammetilskudd.
- I **2033** oppheves retten på å motta pleie og omsorgstjenester i eget hjem, og kommunen gis frihet til å organisere tjenestene i omsorgslandsbyer. Får du medisinsk hjelpebehov, kan kommunen kreve at du flytter dit. De fleste kommunene samler heldøgns omsorgstjenester i større helsehus i regionsentrene
- I **2035** blir det et forlik på Stortinget mellom Høyre og Arbeiderpartiet der blir bestemt at ingen kommuner skal være på under 5 000 innbyggere. Det gjøres unntak for 25 øykommuner og andre kommuner med særskilte distriktsutfordringer, men disse må inngå forpliktende samarbeid med nærmeste regionsenterkommune og får ikke lenger ansvaret for drive heldøgns basert omsorg.

Tenke langt

- handle nå

KS KONSULENT

Tidslinje:

Tenke langt – hva skjer?

- Fra **2025** øker presset på de kommunal omsorgstjeneste kraftig. Kommunesektorene erkjenner at de ikke er rigget for å møte disse store demografiske utfordringen alene, og mange kommuner begynner å søke sammen i forpliktende oppgavefelleskap. Men mange små kommuner sliter fortsatt med kraftig fallende folketall, høy gjeld, mangel på arbeidskraft og kompetanse.
- I **2028** etableres det en ordning med omfattende rentekompensasjon og investeringstilskudd til bygg til helse og omsorgsformål. Forutsetningen for å få tilskudd er at kommunen(e) kan dokumentere at det er realisme i at de kan drive forsvarlig med kvalifisert personell i minimum 30 år fremover i bygget.
- I **2029** blir det et forlik på Stortinget mellom Høyre og Arbeiderpartiet der man blir enig om å avvikle fylkeskommunen og etablere 100 regionkommuner.
- Frem mot **2030** økes kapasiteten i utdanningstilbudet til helsepersonell betydelig, samtidig som de får et kraftig lønnsloft. Dette gjør at helsepersonell er blitt lønnsledende i kommunesektoren ut over 2030-tallet noe som virker rekrutteringsfremmende.
- De nye kommunene etableres etter valget i **2031** og ut over 2030-tallet sentraliseres tjenester med heldøgns omsorg mot regionsentrene i de nye regionkommunene.
- I **2035** er både medisinskteknologi og trygghetsteknologi tatt i bruk i alle kommuner med stor effekt. Det er satset på omfattende utdanning av både ansatte, brukere og pårørende.
- I **2037** er igjen normen to beboere pr rom i heldøgns omsorg

Hva skjer?

-Kanskje først og fremst et spørsmål om politiske valg og handlekraft?

Sammenbruddet

Veien til dit ingen ville

Sakte - sakte

Tilpasning år for år

Tenke langt

- handle nå

Mulige fremtider

Hva er mest sannsynlig?

Ikke vet jeg, men.....

Mener kommuner driver med faktafornektelse: – 100 kommuner på Robek om 10 år

Seniorrådgiver Håvard Moe i KS Konsulent frykter sammenbrudd i deler av kommunesektoren om få år.

ELIN SVENDSEN
917 34 715

– Den største bekymringen er den faktafornektelsen som foregår i deler av Kommune-Norge nå, sier seniorrådgiver Håvard Moe i KS Konsulent.

Han utdyper:

– Folketallet stuper i mange kommuner, men man planlegger for vekst. Antall eldre går til himmels, men mange kommuner har ingen plan for hvordan det skal håndteres. Barnetallet faller kraftig, men ingen plan for å kutte kostnader i grunnskole og barnehage. Kompetanse- og arbeidskraftmangelen er prekær, men ingen tar inn over seg konsekvensene av dette. Man satser bare på at alt dette løser seg, sier Moe.

MER OM

› NYHETER

SV stiller habilitetsspørsmål om ny Oslo-byråd

Ordfører ga blaffen i kvalifikasjonsprinsippet – får refs av Sivilombudet

Nytt borgerlig byråd presentert i Oslo

MEST LEST

Siste døgnet

› NYHETER | KULTUR

Ny rangering: Disse kommunene er best på kultur

Er Bømlo
kommune en av
de 100?

Takk for oppmerksomheten

havard.moe@ks.no

48148813

